

SLÆGTSANBRINGELSER I DANMARK

En pilotundersøgelse

ANDREAS LINDEMANN / ANNE-DORTHE HESTBÆK

04:21

SLÆGTSANBRINGELSER I DANMARK

En pilotundersøgelse

ANDREAS LINDEMANN / ANNE-DORTHE HESTBÆK

KØBENHAVN 2004
SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTET
04:21

INDHOLD

	FORORD	4
	RESUME	6
1	INDLEDNING	8
	Problemstilling	9
2	METODE	12
	Stikprøve	12
	Dataindsamling	13
	Vægtning af data og usikkerheder	14
3	VIDEN OM SLÆGTSANBRINGELSER	16
	Definition af slægtsanbringelse	17
	Andelen af børn i slægtspleje	18
	Bevarelse af kontakt til biologiske forældre	19
	Færre sammenbrud i slægtsanbringelser	20
	Søskenderelationer og slægtsanbringelse	21
	Problemprofil	21
	Sagsbehandleres oplevelse af slægtsanbringelser	21

4	ANALYSE AF SLÆGTSANBRINGELSER	24
	Andelen af børn i slægtspleje	24
	Børn i slægtspleje – køn og alder	26
	Børn i slægtspleje – etnicitet	29
	Varighed af anbringelsen	31
	Slægtsrelation – hos hvem er børnene anbragt?	33
	Årsager til anbringelsen – en problemprofil	35
	Problemtyngden	39
	Klarer slægtsanbragte sig bedre?	42
5	KONKLUSION	50
	BILAG	54
	LITTERATUR	64

FORORD

Denne pilotundersøgelse blandt knap 100 kommuner er gennemført som et led i Socialministeriets KABU Projekt (Kvalitet i Anbringelsesarbejdet med Børn og Unge). Der er tale om en mindre kortlægningsundersøgelse, hvor kommunerne har besvaret et mindre spørgeskema om hvert slægtsanbragt barn i kommunen.

Formålet med pilotundersøgelsen er for det første at få valide data om omfanget af børn, der i forbindelse med anbringelse uden for hjemmet, bliver anbragt i slægtspleje, det vil sige familiepleje hos medlemmer af barnets familie, evt. hos nære venner af familien. Dernæst er formålet at indfange en række karakteristika ved slægtsplejeforhold, herunder hvilken slægtsrelation der er tale om, slægtsplejeanbragte børns alder, køn, problemprofil mv. Endelig er det ønsket at give nogle pejlinger på, inden for hvilke områder slægtsplejeanbringelse synes at adskille sig fra anbringelse under andre former. Samlet set skal pilotundersøgelsen også udgøre et fundament for fremtidig og mere dybtgående forskning på slægtsanbringelsesområdet, som hidtil kun har været sporadisk belyst i dansk forskning. For eksempel kender man ikke omfanget af børn og unge i slægtspleje på landsplan.

Undersøgelsen er gennemført af forskningsassistent Andreas Lindemann under ledelse af seniorforsker Anne-Dorthe Hestbæk. Programleder Tine Egelund har været referee på undersøgelsen. Vi takker KABU Sekretariatet samt Styrelsen for Social Service for inspirerende kommentarer.

Socialforskningsinstituttet, november 2004

Jørgen Søndergaard

RESUME

Slægtsanbringelser i Danmark er generelt et stærkt underbelyst emne, også forskningsmæssigt. Interessen for emnet er dog stigende. Det skyldes blandt andet, at lande, vi normalt sammenligner os med, har en mere omfattende brug af slægtsanbringelser end os, samt, at international forskning peger på, at slægtsanbringelser kan opvise bedre resultater inden for særligt opretholdelse af kontakt til biologiske forældre. Slægtsanbringelser har desuden en mindre sammenbrudsfrekvens end andre anbringelsesformer. Denne pilotundersøgelse blandt 94 udvalgte kommuner belyser derfor forekomsten af slægtsplaceringer i Danmark samt hvilke kendetegn, der er ved de børn, som er anbragt hos medlemmer af slægten. Undersøgelsen er foretaget ved at sende spørgeskemaer til hver kommune, hvor vi har bedt de sagsbehandlere, som har med slægtsanbringelsessagerne at gøre, om at udfylde spørgeskemaerne. Besvarelserne bygger således på sagsbehandlernes vurderinger af de slægtsanbragte børn.

Anvendelsen af slægtsanbringelser i Danmark er beskeden. Undersøgelsen peger på, at ca. 5 pct. af alle anbringelser i Danmark er slægtsanbringelser. Dette skøn dækker imidlertid over betydelige variationer kommunerne imellem. Også selv om vi inddeler kommunerne i tre grupper efter størrelse, er der betydelige forskelle i andelen af slægtsanbragte børn inden for hver af grupperne. Dog tyder det på, at tendensen til at slægtsanbringe er større i de mindre kommuner.

De slægtsanbragte børn vurderes til at klare sig bedre udviklingsmæssigt end børn i andre anbringelsesformer, når svaret beror på sagsbehandlernes vurdering af dette. Vi har ikke kunnet konstatere, at hverken køn, alder, etnicitet eller de enkelte begrundelser for slægtsanbringelsen har en signifikant sammenhæng med vurderingen af, hvor godt de slægtsanbragte børn klarer sig.

Derudover peger undersøgelsen på, at problemerne blandt de slægtsanbragte børn er mindre ”tunge” end hos børn i andre anbringelsesformer. Der er blandt de slægtsanbragte langt færre børn med psykiske problemer og med adfærdsproblemer. Stort set alle problembegrundelser (målt som årsager til barnets anbringelse) bundes derimod i forældrerelaterede problemer. De slægtsanbragte drenge har generelt lidt sværere problemer og er mere udadreagerende end pigerne. Vi kan ikke ud fra denne undersøgelse konkludere, hvorvidt vurderingen af at slægtsanbragte børn klarer sig bedre udviklingsmæssigt, er et resultat af selve slægtsanbringelsen eller et resultat af, at det som udgangspunkt er mindre belastede børn, der bliver slægtsanbragt.

Undersøgelsen viser desuden, at slægtsanbringelser sjældnere bryder sammen end andre typer anbringelsesformer. Det er samtidig væsentligt at bemærke, at en meget stor del af besvarelsene på dette spørgsmål var ’ved ikke’. Det indikerer, at det i kommunerne enten ikke bliver opgjort, i hvilket omfang der sker sammenbrud i slægtsanbringelser, eller at sagsbehandlerne ikke reflekterer over dette.

Vi kan konstatere, at 6 ud af 10 slægtsanbragte børn har besøgskontakt med den ene eller begge biologiske forældre mindst en gang hver 14. dag. For drengene gælder det desuden, at jo ældre de bliver, jo mindre besøgskontakt har de. 4 ud af 10 af alle de slægtsanbragte børn vurderes til oftere at bevare kontakten til deres biologiske forældre end børn i andre anbringelsesformer.

Når vi ser på de slægtsanbragte børns karakteristika, er der ikke forskel på andelen af henholdsvis drenge og piger i slægtspleje. Hvad angår de slægtsanbragte børns alder, har vi ikke kunnet spore nogen entydige forskelle i forhold til andre anbragte børn. Dog er der flere 7-14-årige i slægtsanbringelse end i andre former for anbringelse, mens andelen af 15-årige og derover er mindre i slægtsanbringelser end blandt andre anbringelsesformer. Halvdelen af de slægtsanbragte børn har været anbragt i tre år eller derover og den anden halvdel i under tre år. Hvad angår etnicitet, udgør andelen af slægtsanbragte børn, hvor enten den ene eller begge forældre har anden etnisk herkomst end dansk, 10,6 pct. af alle slægtsanbragte børn. Dette afspejler den generelle befolkningssammensætning. Langt de fleste slægtsanbragte børn, uanset etnicitet, er anbragt hos familie på deres mors side, og 63 pct. er anbragt uden søskende, selv om de har søskende.

Undersøgelsen peger således på, at slægtsanbringelser kun bruges i stærkt begrænset omfang i kommunerne i dag. Når det bruges, er det i stor udstrækning til børn og unge, der har knapt så tunge problemer, som børn i andre anbringelsesformer. Det kan i sig selv være en del forklaringen på, at en stor del af de slægtsanbragte børn vurderes til udviklingsmæssigt at klare sig bedre eller meget bedre end børn i andre anbringelsesformer.

KAPITEL 1

INDLEDNING

Baggrunden for at undersøge omfanget af slægtsanbringelser i Danmark, og hvad der karakteriserer slægtsanbragte børn er flerfoldig. For det første har vi i Danmark tilsyneladende langt færre slægtsanbringelser end i de lande, vi normalt sammenligner os med. Og dette på trods af, at disse lande har gode erfaringer med slægtsanbringelser. Ligeledes har der fra flere sider været yttret ønske om nytænkning i anbringelsespolitikken i Danmark. Endelig kan der spores en vis - mere eller mindre begrundet - tilbageholdenhed blandt professionelle over for slægtsanbringelser, således at det kan være meget svært for medlemmer af slægten at få et barn i pleje.

International forskning peger på, at anbringelse af børn hos medlemmer af deres egen slægt i visse henseender kan have positive effekter for børnene. Ikke mindst hvad angår bevarelse af kontakten med de biologiske forældre og forebyggelse af sammenbrud i anbringelsen, kan slægtsplaceringer opvise mere positive forløb og effekter end placeringer udenfor slægten.

I takt med denne øgede fokusering på slægtsanbringelsers positive effekter har flere europæiske lande øget anvendelsen af slægtsanbringelser. Den fornyede interesse for familien og sociale netværk som en anbringelsesressource afspejler ifølge O'Brien (2000) generelle ændringer i "børnevelfærdssystemet". Disse ændringer inkluderer bl.a., at der på europæisk plan er sket et skift fra anvendelse af døgninstitution til anvendelse af familiepleje (Colton & Hellinckx, 1994). Det skyldes især en øget opmærksomhed mod de dokumenterede negative effekter af langtidsanbringelser under institutionslignende forhold, vigtigheden af mere familiebaserede opvækstmiljøer til de anbragte børn samt et skifte i retning af mere "partnerskab" med familien i forbindelse med anbringelse af børn og unge (O'Brien, 2000). Desuden er der også øget fokus på omkostningerne ved døgninstitutionsanbringelser samt en generel tendens til, at færre familier ønsker at være plejefamilier.

Hvorvidt der også er sket et sådant skift i Danmark, er svært at udtale sig om, idet vores viden om slægtsanbringelser i Danmark er yderst sparsom, inklusive viden om i hvilket omfang slægtsplaceringer forekommer. I en tidligere undersøgelse af familiepleje fandt Christoffersen (1988), at 17 pct. af de familieplejeanbragte børn i Danmark var anbragt hos bedsteforældre eller anden beslægtet familie (ved udgangen af 1988 var ca. 41 pct. af alle anbragte børn i Danmark anbragt i familiepleje, hvor andelen ved udgangen af 2003 var ca. 46 pct.). Nielsen (2002) finder derimod i en empirisk undersøgelse af familiepleje i Københavns Kommune, at 10 pct. af familieplejeanbringelserne i 2000 var slægtsanbringelser (dette tal inkluderer ikke de såkaldte netværksanbringelser hos nære venner). Ser man på disse to undersøgelser alene, kunne det altså tyde på, at der er sket et fald i kommunernes anvendelse af slægtspleje i forbindelse med anbringelse uden for hjemmet. Imidlertid må man være opmærksom på, at der er tale om forskellige undersøgelser, hvor den sidste udelukkende ser på forholdene i København. Og ingen af tallene inkluderer de såkaldte netværksanbringelser hos nære venner af familien.

Problemstilling

Formålet med denne undersøgelse - der må betragtes som en forundersøgelse til et kommende forskningsprojekt - er for det første at belyse forekomsten af slægtsplaceringer i Danmark. Dette vil ske ved at undersøge forekomsten af slægtsplaceringer i en række udvalgte kommuner. Kommunerne er udvalgt, så de – med visse forbehold – kan siges at være repræsentative for alle kommuner i Danmark.

For det andet skal undersøgelsen belyse, hvilke kendetegn der er ved de børn, som er anbragt hos slægtsmedlemmer. Konkret undersøges nedenstående punkter:

- Hvilke slægtsmedlemmer er børnene anbragt hos?
- Er de anbragt sammen med søskende?
- Hvilken alder havde børnene på anbringelsestidspunktet?
- Hvor længe har plejeforholdet været?
- Hvilket køn og hvilket etnisk tilhørsforhold har børnene?
- Har børnene tidligere været anbragt uden for slægten?
- Hvad er børnenes primære problemer?

Vi beder også om sagsbehandlernes vurdering af anbringelsernes virkning - her er der tale om en vurdering ud fra tre forskellige parametre:

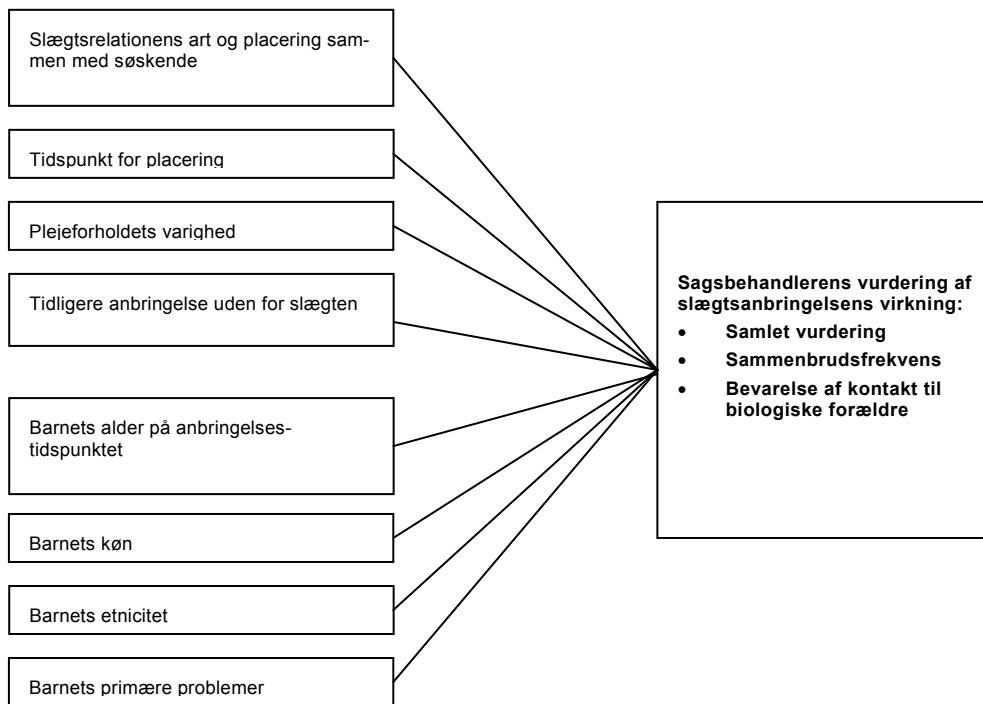
- Hvorvidt der sker flere sammenbrud i kommunens slægtsanbringelser end i andre typer anbringelser?
- Hvorvidt slægtsanbragte børn i højere grad bevarer kontakten til deres biologiske forældre end børn i andre typer anbringelser?
- Og endelig i hvor høj grad det enkelte slægtsanbragte barn ud fra en samlet vurdering udviklingsmæssigt klarer sig bedre eller dårligere set i forhold til anbragte børn i andre anbringelsesformer med nogenlunde enslydende problembegrundelser?

Undersøgelsens tværsnitsdesign giver ikke grundlag for at udarbejde et egentligt effektmål - outcome - for slægtsanbringelser. Dette kræver minimum to målinger over tid. Derimod vil det være sagsbehandlerens vurdering af virkningen af slægtsanbringelser på udvalgte parametre, som er udfaldsmålet.

På baggrund af disse forskellige faktoreres forventede betydning for vurderingen af slægtsanbringelsernes virkning er der nedenfor opstillet en grafisk fremstilling af kortlægningsundersøgelses genstandsfelt.

Figur 1

Grafisk fremstilling af undersøgelsens genstandsfelt.

KAPITEL 2

METODE

Nærværende undersøgelse er baseret på en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse sendt til 94 strategisk udvalgte kommuner i Danmark. Undersøgelsen fokuserer på omfanget af kommunernes slægtsanbringelser samt kendetegn ved de børn, som er slægtsanbragt.

Slægtsanbringelse bliver her defineret som en *anbringelse uden for eget hjem hos et eller flere familiemedlemmer eller nære venner af slægten* (i nogle tilfælde bliver det sidste omtalt som netværksanbringelse).

Alle de medvirkende kommuner er blevet tilskrevet og bedt om at udfylde ét spørgeskema pr. barn i kommunen, der var slægtsanbragt pr. 31. december 2003. Det har ikke været hensigten at lave en landsdækkende undersøgelse men alene at udarbejde en undersøgelse for de danske kommuner, som kan generaliseres til de resterende kommuner i landet.

Stikprøve

Undersøgelsen bygger på en stikprøve af kommuner i Danmark, som ikke er fuldt repræsentativ for alle kommunerne, idet de største kommuner bevidst er overrepræsenterede. Det skyldes, at en simpelt tilfældigt udvalgt stikprøve ikke ville kunne generere et tilstrækkeligt antal sager at analysere på. Derfor blev det i første omgang de 20 største kommuner i landet (minus Københavns og Frederiksberg Kommuner) samt 40 andre kommuner, som er repræsentative for de resterende kommuner, der blev udvalgt til undersøgelsen.

Dette viste sig imidlertid at give problemer, idet antallet af sager ikke var stort nok. Derfor endte vi med at inddrage de 60 største kommuner i undersøgelsen (minus Københavns og Frederiksberg Kommuner) samt 34 kommuner, der er repræsentative for de resterende kommuner hvad angår indbyggertal.

De 34 kommuner blev udvalgt ved først at udskille Københavns og Frederiksberg Kommuner samt de efterfølgende 60 største kommuner i landet. De resterende kommuner blev derefter inddelt i 34 strata – dvs. mindre grupper med ca. 6 kommuner i hver - på baggrund af kommunernes indbyggertal. Der blev herefter simpelt tilfældigt udvalgt én kommune i hvert af de 34 strata.

Inddelingen efter kommunernes indbyggertal blev anvendt ud fra en antagelse om, at indbyggertallet - og dermed kommunestørrelsen – er en vigtig variabel at sammenligne ud fra. Kommunestørrelserne blev derfor holdt tilnærmelsesvist konstant i hvert stratum, således at den udvalgte kommune kunne siges at være repræsentativ for de resterende kommuner i stratummet. Denne metode sikrede, at både store, mellemstore og små byer blev repræsenteret. Endvidere er kommunerne geografisk spredt, hvilket muliggør, at datamaterialet i et vist omfang kan generaliseres til resten af landet.

Årsagen til, at Københavns og Frederiksberg Kommuner ikke er med i undersøgelsen er dels, at kommunerne er så store og forskellige fra de andre kommuner, at de kan påvirke fx gennemsnit væsentligt. Dels er der gennemført en undersøgelse af familieplejeforhold i Københavns Kommune, hvorunder slægtsanbringelsesproblematikken også er behandlet (Nielsen, 2002). Ligeledes betyder den omfattende størrelse, at det i sig selv ville være et stort logistisk arbejde blot at identificere slægtsanbringelsessagerne i disse kommuner, hvilket denne mindre undersøgelse ikke rummer ressourcer til. Hvorledes de resterende kommuner er udvalgt, fremgår nedenfor.

Dataindsamling

Undersøgelsen kom fra begyndelsen til at bære præg af, at der ikke findes en landsdækkende registrering af omfanget af slægtsanbringelser. Derfor kunne vi ikke sende et specifikt antal spørgeskemaer til hver kommune. Vi skønnede på baggrund af tidligere undersøgelser (Christoffersen, 1988; Nielsen, 2002) omfanget af slægtsanbragte børn til maksimalt 10 pct. af det samlede antal af anbragte børn i kommunen og sendte et tilsvarende antal skemaer til de enkelte kommuner. Det viste sig dog senere, at dette tal var højt sat, idet den gennemsnitlige andel slægtsanbragte børn for de medvirkende kommuner blev på 5,1 pct. af antallet af samtlige børn anbragt uden for eget hjem i kommunerne. Dette dækker dog over en betydelig variation mellem kommunerne, som det vil fremgå af kapitel 4.

Der blev udsendt et antal eksemplarer af spørgeskemaet på 6 sider (se bilag) til de udvalgte 94 kommuner. Følg brevet til spørgeskemaerne blev adresseret til socialdirektøren/børne- og kulturdirektøren, som blev bedt om at videregive skemaerne

til de medarbejdere, der sidder med sagsbehandlingen i slægtsanbringelsessager. Udfyldelsen af skemaet forventedes baseret på de oplysninger, som man i kommunerne kunne hente ud af deres eksisterende journalmateriale, hvis ikke den sagsbehandler, som havde startet sagen, havde mulighed for at udfylde skemaet.

Spørgeskemaet efterspørger oplysninger om forekomsten af slægtsanbringelser, samt hvad der kendetegner de børn, der anbringes hos slægtsmedlemmer. Endelig spørges sagsbehandlerne om deres vurdering af, hvordan anbringelsen forløber i forhold til kontakt til biologiske forældre og sammenbrud i anbringelsen, samt hvordan de slægtsanbragte børn klarer sig udviklingsmæssigt i forhold til kommunens øvrige anbragte børn med nogenlunde tilsvarende problemstillinger og belastningsgrad.

Kommuner, der ikke besvarede de tilsendte spørgeskemaer, blev rykket to gange skriftligt. På baggrund af tidligere erfaringer med dataindsamling i kommunernes socialforvaltninger blev det forlods forventet, at minimum 60 pct. af de udvalgte kommuner ville medvirke i undersøgelsen og besvare de udsendte skemaer, såfremt de havde slægtsanbringelsessager. Den endelige besvarelsesprocent kom imidlertid helt op på 92. Vi fik således svar fra 86 kommuner. Af dem fortalte 12 kommuner, at de ingen slægtsanbragte havde pr. 31. december 2003. I alt sendte de 86 medvirkende kommuner 287 udfyldte spørgeskemaer tilbage.

Vægtning af data og usikkerheder

Som tidligere nævnt var det nødvendigt at medtage en klar overrepræsentation af store kommuner i stikprøven for at få nok konkrete sager med slægtsanbragte børn og unge - og dermed nok spørgeskemaer - til at kunne lave ordentlige og valide analyser. For at kunne generalisere de fundne sammenhænge til alle kommuner er det nødvendigt at vægte de enkelte svar på spørgsmålene i forhold til, hvorvidt de er udvalgt blandt de største kommuner i landet, eller i et af de 34 øvrige strata. De 34 mindre kommuner skal således vægte mere end de 60 største kommuner. Alle tal i analyserne i denne rapport beror således på vægtede data og er derfor rapporteret i procent.

Når man sammenligner procenttallene med procenttal fra fx andre undersøgelser, er det dog nødvendigt at medtage den usikkerhedsfaktor, der ligger i, at der er udført analyser på en stikprøve - den såkaldte signifikanstest. En signifikanstest kan sige noget om, hvorvidt fx andele fundet i stikprøven også med meget stor sikkerhed kan siges at gælde for alle kommuner og/eller for alle slægtsanbragte (hele populationen). Her er den såkaldte standardafvigelse væsentlig, idet den siger noget om spredningen af datamaterialet på bestemte variable. Stor spredning betyder,

at sikkerheden, hvormed man kan udtale sig om bestemte forhold i populationen, bliver mindre. Med en relativ lille stikprøve - som der her er tale om - skal man dog være varsom med at konkludere meget håndfast på en signifikanstest, når det viser sig, at der ikke er nogen signifikant sammenhæng. Det skyldes, at der er risiko for, at stikprøvens størrelse i sig selv kan øge usikkerheden og dermed påvirke resultatet. Omvendt kan man være lige så sikker som normalt på, at der er en sammenhæng, hvis der viser sig at være en signifikant sammenhæng. I denne undersøgelse benyttes desuden det statistiske mål Gamma som mål for styrken af sammenhængen mellem variable. Gamma kan antage værdier mellem 1 og -1. Værdien 1 repræsenterer en perfekt positiv sammenhæng, mens -1 repræsenterer en perfekt negativ sammenhæng mellem to variable.

Ud over de rene statistiske mål for sandsynligheder og lignende er det også her nødvendigt at knytte en kommentar til valget af informanter i undersøgelsen – i dette tilfælde sagsbehandlere. Det er klart, at spørger man ikke de børn, som er i slægtspleje, om hvordan de selv oplever slægtsanbringelsen, så opnår man heller ikke et førstehåndskendskab til deres oplevede ”effekt” af anbringelsesformen. På den anden side har det i denne undersøgelse været hensigten ”at træde et skridt tilbage” og se på slægtsanbringelsesformen fra en mere overordnet vinkel. Således har vi for eksempel bedt sagsbehandlere om at vurdere, hvor godt de slægtsanbragte børn klarer sig set i forhold til børn i andre anbringelsesformer med nogenlunde enslydende problembegrundelser. Undersøgelsen baserer sig derfor på sagsbehandlernes vurderende udsagn, ligesom vi har bedt dem om at sammenholde mange ting på én gang. Dette var særlig nødvendigt for os, da de økonomiske og tidsmæssige rammer for dette projekt ikke var til at udarbejde egentlige kontrolgruppeundersøgelser.

Man må således i tolkningen af denne undersøgelses resultater være opmærksom på de begrænsninger, der ligger i, at det er sagsbehandlere, som har udfyldt spørgeskemaer på baggrund af sagsmateriale. Det er uundgåeligt, at en del nuancer går tabt, og at det kan være svært for informanten at sammenholde flere ting på én gang, fx hvor godt de slægtsanbragte børn ”klarer sig” set i forhold til ”andre anbragte børn” med ”nogenlunde enslydende problembegrundelse”. Selv om det også kunne være både interessant og relevant fx at interviewe slægtsanbragte børn i tillæg til en spørgeskemaundersøgelse, så har det ej heller været muligt inden for de økonomiske og tidsmæssige rammer af dette projekt. Det må være op til fremtidig forskning at afdække dette.

VIDEN OM SLÆGTSANBRINGELSER

Som angivet i indledningen peger international forskning på, at slægtsanbringelser i visse tilfælde kan opvise bedre resultater - i al fald på nogle parametre - end andre typer anbringelser (Egelund & Hestbæk, 2003; Rowe, Cain, Hundleby & Keane, 1984; Møller & Egelund, 2004; Vinnerljung, 1992). Det gælder børnenes bevarelse af bånd til deres biologiske forældre og tilknytning til deres sædvanlige miljø. Og det gælder omfanget af sammenbrud i anbringelserne og dermed stabiliteten i anbringelserne. Det er dog ikke påvist, at slægtsanbringelser over tid har væsentligt mere positive effekter for børnene end anbringelse under andre forhold. Det er imidlertid centralt, at slægtsanbringelser - ud over bedre bevarelse af kontakt til biologiske forældre samt færre sammenbrud i anbringelsen – ifølge mange af disse undersøgelser synes at tilgodese børnenes udvikling på samme niveau som andre anbringelser. Et fremført argument mod slægtsanbringelser er den dobbelte rolle, som plejeforældrene kan komme til at indtage i relationen mellem både barn og forældre. Der er dog ikke mange undersøgelser af netop dette problem bortset fra i specifikke situationer, hvor barnet har været anbragt som følge af forældrenes overgreb.

Der er i Danmark ikke tradition for at undersøge hverken effekten af slægtsanbringelser, eller hvad der karakteriserer de børn, som er i slægtsanbringelse. Derfor er også denne undersøgelses teoretiske fundament og de heraf afledte empiriske hypoteser – sådan som de kommer til udtryk i den grafiske fremstilling, jf. kapitel 1 – præget af, at slægtsanbringelsesområdet stort set er uberørt territorium i en dansk forskningsmæssig sammenhæng.

Som en konsekvens af dette vil denne undersøgelse fokusere på at kortlægge forekomsten af slægtsanbringelser samt de slægtsanbragte børns karakteristika. Der er ikke tale om en videnskabelig belysning af effekten af slægtsanbringelser eller en videnskabeligt baseret komparation af slægtsanbringelse kontra andre former for

anbringelse. Ligeledes er der tale om et tværsnitbillede af de børn, der var slægtsanbragt pr. 31. december 2003 og ikke en forløbsundersøgelse.

Det vil altså i særlig grad være de indsamlede data – empirien – som er i fokus og ikke så meget de teoretiske indsigter på området. En prioritering der også må tilskrives det faktum, at der som tidligere nævnt mangler grundlæggende viden om slægtsanbringelser i Danmark.

Som forskere kan vi naturligvis ikke sige os fri fra at have en vis forudindtagethed i forhold til, hvad vi synes er vigtigt at undersøge, og hvad der ikke er. Denne forudindtagethed bygger blandt andet på en række teoretiske præmisser og andres undersøgelser på området. Derfor vil vi i dette kapitel give en meget kort gennemgang af forskellige undersøgelses resultater og teoretiske indsigter. Hovedvægten vil ligge på europæiske - særligt skandinaviske og engelske - undersøgelser, da disse i højere grad kulturelt kan ”overføres” direkte til danske socialpolitiske forhold i kraft af en række lighedstræk med danske forhold. Samtidig vil vi dog også inddrage en række amerikanske undersøgelser, da forekomsten af slægtsanbringelser og dermed også forskningen inden for slægtsanbringelsesområdet er noget større i USA end i Europa.

Gennemgangen vil hovedsageligt tage udgangspunkt i den litteratur, som beskæftiger sig med slægtsanbragte børns karakteristika samt antallet af anbringelser, da det er disse forhold, der er i centrum i denne pilotundersøgelse. Litteraturgennemgangen er således langt fra udtømmende i forhold til de mange andre forhold vedrørende slægtsanbringelser, som er beskrevet i litteraturen.

Definition af slægtsanbringelse

Som tidligere nævnt definerer vi i denne undersøgelse slægtsanbringelse som en *anbringelse uden for eget hjem hos et eller flere familiemedlemmer eller nære venner af slægten*. Det var også denne ordlyd, som stod på det udsendte spørgeskema, og som børnene i undersøgelsen derfor er udvalgt efter. Dette er en relativ konventionel definition af slægtsanbringelse, som også anvendes i andre lande (se bl.a. Flynn, 2002; O’Brien, 2000).

I denne undersøgelse har vi valgt at koncentrere os om slægtsplejeforhold, der er etableret i henhold til servicelovens regler, jf. § 40.2.11, § 42 samt § 45.

Ifølge servicelovens § 64 må ingen modtage et barn under 14 år i privat døgnpleje i en familie ud over tre måneder, uden at dette ophold er godkendt af kommunen. I princippet kan dette efter godkendelse godt forløbe uden kommunal mellemkomst i øvrigt - og således ikke være en anbringelse i retlig forstand. Det kunne

for eksempel gælde en familie, hvor forældrene skal arbejde i udlandet i fire måneder, og barnet ønsker at være hos bedsteforældrene imens. Man må imidlertid antage - at såfremt et privat ophold iværksættes af hensyn til barnets særlige behov for støtte, og for en periode på mere end tre måneder - så vil kommunens godkendelse af dette indebære, at opholdet formelt set godkendes med hjemmel i anbringelsesparagrafferne.

Men der er altså mulighed for, at en række børn og unge har ophold uden for hjemmet, uden at dette er kommet til kommunens kendskab, eller uden at det har hjemmel i anbringelsesparagrafferne, og at der derfor er et ”mørketal” for børn og unge i slægtspleje.

Andelen af børn i slægtspleje

I marts 2000 var 11 pct. af alle børn i England enten anbragte eller i anden form for døgnforanstaltning. Af disse var 16 pct. i slægtspleje (Flynn, 2002). O’Brien (2000) finder i sin undersøgelse af anbragte børn i Irland, at godt hvert fjerde barn, som var anbragt udenfor eget hjem, var anbragt hos medlemmer af slægten. I USA er denne andel helt oppe på 30-50 pct. afhængig af, hvilken stat der er tale om (Hegar, 1993). En ældre svensk undersøgelse af 930 plejebørn født 1919-1930 har vist, at 41 pct. af disse familieplejeanbringelser var slægtsanbringelser (Berglind, 1956).

Resultaterne af den første dataindsamling til Danmarks første forløbsundersøgelse af anbragte børn (Egelund, Hestbæk & Andersen, 2004) viser, at 8 pct. af de anbragte børn fra 1995-årgangen, som er med i undersøgelsen, enten aktuelt eller på et tidligere tidspunkt har været anbragt hos medlemmer af slægten. I Christoffersens undersøgelse af plejebørn i Danmark (1988) var andelen af plejebørn anbragt hos egen familie - som tidligere nævnt - 17 pct., mens det i Niensens afhandling (2002) - omhandlende familiepleje i Københavns Kommune - anslås, at tallet var 10 pct.

Der kan konstateres en stigning i antallet af slægtsanbringelser i en lang række europæiske lande, blandt andet Holland, Sverige og Storbritannien (O’Brien, 2000). Også amerikanske undersøgelser af anbringelsespraksis viser, at der i USA er sket en markant stigning i antallet af børn, som er anbragt uden for hjemmet hos medlemmer af slægten (Scannapieco, Hegar & McAlpin, 1997).

Bevarelse af kontakt til biologiske forældre

Det er i dansk anbringelsespraksis en overordnet antagelse, at kontinuitet i barnets liv i form af en hyppig og god kontakt mellem barnet og de biologiske forældre er med til at fremme barnets trivsel og udvikling. Argumentet bygger på, at denne kontakt er vigtig for, at barnets kan håndtere savnet af og bekymringen for forældrene. Ligeledes er kontakten vigtig for, at barnet kan udvikle en sammenhængende identitet og forståelse af sin fortid og ikke mindst, at barn og forældre kan opbygge en relation, som åbner bedre mulighed for hjemgivelse (Egelund & Hestbæk, 2003).

En række undersøgelser har vist, at slægtsanbringelser i højere grad end andre former for anbringelser kan sikre, at kontakten til forældrene opretholdes. Et klassisk engelsk studie sammenligner udviklingen hos langtidsanbragte børn, som var anbragt henholdsvis i og uden for egen slægt (Rowe, Cain, Hundleby & Keane, 1984). Kun ca. 20 pct. af alle børnene havde haft kontakt med deres biologiske forældre det foregående år. Andelen af slægtsplacerede børn, der havde haft kontakt til deres forældre, var imidlertid 64 pct. Dette resultat bliver også bekræftet af Vinnerjungs undersøgelse (1992), som dokumenterer, at hele 82 pct. af langtidsanbragte børn ikke havde kontakt til deres mor. Det samme gjaldt kun 8 pct. af de langtidsanbragte børn i slægtspleje.

At kontakt med biologiske forældre skulle være et positivt aspekt ved slægtsanbringelser, bliver imidlertid bestridt af Terling-Watt's amerikanske undersøgelse (2001). Den hævder i stedet, at fortsat indflydelse fra forældrene efter en anbringelse er den mest almindelige årsag til sammenbrud i anbringelsen. Dette skulle angiveligt skyldes, at slægtninge har vanskeligt ved at opretholde grænser for kontakten både på grund af manglende kontrol over forældrene, men også på grund af slægtningenes manglende forståelse for grænserne og de potentielt negative påvirkninger, som forældrene repræsenterer i forhold til barnet.

Forskningsmæssigt er det således stadig ikke entydigt, hvilken betydning kontakt med de biologiske forældre har for barnet og for barnets anbringelse. Hidtidige undersøgelser har haft metodiske mangler, som betyder, at det ikke entydigt kan siges, hvorvidt kontakt med forældre oftere fører til hjemgivelse eller til færre sammenbrud i anbringelserne (Egelund & Hestbæk, 2003).

Færre sammenbrud i slægtsanbringelser

I al anbringelsespraksis er det et centralt mål, at barnet sikres stabilitet i anbringelsen i den periode, som anbringelsen forventes at vare. I mange tilfælde skyldes beslutningen om en anbringelse, at man vil sikre barnet den stabilitet og forudsigelighed, som netop ikke har præget oprindelsesfamilien.

Undersøgelser om stabilitet i anbringelsen kan groft sagt inddeles i to forskellige typer: Den ene type af undersøgelserne beskæftiger sig i overvejende grad med sammenbrud i anbringelsen. Ved sammenbrud forstås, at anbringelsen ophører uforventet og uplanlagt, enten fordi barnet er utilfreds med at være anbragt overhovedet og/eller ikke mere vil være på anbringelsesstedet. Eller fordi anbringelsesstedet ikke magter at håndtere barnets problemer tilfredsstillende (Egelund & Hestbæk, 2003).

I en stor svensk undersøgelse af sammenbrud i familiepleje bliver det konkluderet, at der er mindre risiko for sammenbrud i slægtsanbringelser end i andre typer anbringelser (Socialstyrelsen, 1995). I den største nordiske undersøgelse til dato af sammenbrud i anbringelser generelt i Sverige påviser Vinnerjung, Sallnäs og Kyhle-Westmark (2001), at 30-37 pct. af alle anbringelser bryder sammen inden for fem år. Dette indikeres også i en række andre undersøgelser, uden at det dog kan siges med tilstrækkelig metodisk sikkerhed (Flynn, 2002). En amerikansk undersøgelse viser, at det kan øge risikoen for sammenbrud i anbringelsen, hvis børn og særligt teenagere med lang tids vanrøgt og/eller mishandling bag sig bliver anbragt hos medlemmer af slægten. En plausibel forklaring er, at disse børn har særlige behov, som slægtninge har svært ved at opfylde. Det kunne for eksempel være særlig pædagogisk og psykologisk hjælp i de tilfælde, hvor kærligheden til børnene og tiden til at tage sig af dem ikke er en tilstrækkelig indsats, deres problemer taget i betragtning (Terling-Watt, 2001).

Den anden type undersøgelser om stabilitet i anbringelsen beskæftiger sig med skift i anbringelsesstedet, herunder genplaceringer - de såkaldte ”svingdørsproblematikker”. Skiftene i børnenes anbringelsesforløb kan have karakter af såvel planlagte skift – foretaget fordi en anden anbringelse anses for mere hensigtsmæssig – som af uplanlagte genplaceringer, der opstår, fordi anbringelsen bryder sammen (Egelund & Hestbæk, 2003, 140-141). Det er imidlertid ganske få undersøgelser, som direkte måler antallet af anbringelsessteder for slægtsanbragte børn. Dog er forskere generelt enige om, at børn i slægtsanbringelser oftest bliver hos den samme plejefamilie under hele placeringen, og at der er mindre risiko for genplacering, når barnet først er hjemgivet til den oprindelige familie. Imidlertid hjemgives børn i slægtsanbringelse i et langsommere tempo end børn i traditionel familiepleje (se fx Berrick, 1997; Green & Berrick, 2002).

Søskenderelationer og slægtsanbringelse

Selvom der har været talt meget i de nordiske lande om vigtigheden af kontakt mellem anbragte børn og deres forældre, har der ikke været megen fokus på anbragte børns relation til søskende (og andre familiemedlemmer). Anbragte børns familiebegreb er ofte bredere og omfatter flere personer end forældrene herunder også søskende, og de bekymrer sig som regel om, hvordan det går med disse søskende (Egelund & Hestbæk, 2003, 160).

Det er i flere undersøgelser vist, at slægtsanbragte børn oftere anbringes sammen med søskende end børn i traditionel familiepleje (Gleeson & O'Donnell, 1997), og at de også har mere kontakt til søskende, som de ikke er anbragt sammen med (Ehrle & Green, 2002). Dubowitz & Feigelman (1993) finder i deres undersøgelse af slægtsanbragte børn, at 68 pct. af de børn, der havde søskende, var anbragt sammen med mindst én af deres søskende. 76 pct. af alle børnene havde kun været anbragt én gang. I en svensk undersøgelse af sammenbrud i familiepleje konkluderes det, at børn som placeres uden deres respektive søskende - dvs. hvor søskende bliver anbragt i andre plejefamilier - oftere er udsat for sammenbrud (Socialstyrelsen, 1995).

Problemprofil

Beskrivelsen af de problemer, som fører til børns og unges anbringelser, er meget ofte i forskningen på børneområdet orienteret imod forældrenes handlinger eller undladelser og ikke primært rettet mod børnenes problemer og symptomer. En gennemgang af amerikansk forskning i slægtsanbringelser viser, at slægtspleje i USA i praksis særligt anvendes til børn med problemer af en ganske høj alvorgrad - ikke mindst til børn, der er præget af vanrøgt (Møller & Egelund, 2004). Dette bekræftes i Dubowitz & Feigelmans (1993) undersøgelse, hvor godt 2/3 af de slægtsplacerede børn var anbragt på grund af vanrøgt.

Sagsbehandleres oplevelse af slægtsanbringelser

Denne undersøgelse baserer sig på oplysninger og vurderinger fra sagsbehandlere om de enkelte slægtsanbringelsessager, som indgår i undersøgelsen. Det er derfor relevant også at inddrage de dokumenterede opfattelser, som findes blandt sagsbehandlere. Amerikanske undersøgelser har vist, at der hos nogle sagsbehandlere er en dominerende opfattelse af, at slægtsanbringelse ikke utvetydigt er en god ting ud fra devisen: Æblet falder ikke langt fra stammen. Det vil sige at der eksisterer en opfattelse af, at forældre, som fx mishandler deres børn, sikkert selv blev mishandlet af deres forældre, hvorfor det er en dårlig ide at placere børn hos deres

bedsteforældre (Green & Berrick, 2002). Imidlertid finder Berrick i en anden undersøgelse (1997), at sagsbehandlerne har tillid til, at slægtsplejeforældre giver en højere grad af kontinuitet, herunder at de også anerkender vigtigheden af at styrke børnenes relation til familien. Samtidig finder Dubowitz & Feigelman (1993) i deres undersøgelse, at sagsbehandlerne i højere grad vurderer, at der opnås stabilitet i slægtsanbringelser end i almindelig familiepleje. Forfatterne mener dog, at dette kan skyldes, at forvaltningerne i højere grad forventer denne type anbringelse som værende længerevarende.

ANALYSE AF SLÆGTSANBRINGELSER

Nærværende undersøgelse baserer sig på spørgeskemaer udsendt til 94 kommuner i Danmark. Hver kommune blev bedt om at udfylde ét spørgeskema pr. barn, som pr. 31. december 2003 var slægtsanbragt. De udvalgte kommuner er ikke valgt simpelt tilfældigt. Der er en klar overrepræsentation af de store kommuner for at få nok konkrete sager med slægtsanbragte børn og unge - og dermed nok spørgeskemaer - til at kunne lave ordentlige og valide analyser. For at kunne generalisere de fundne sammenhænge til alle slægtsanbragte er det nødvendigt at vægte de enkelte svar på spørgsmålene i forhold til, hvorvidt de er udvalgt blandt de største kommuner i landet eller i et af de 34 øvrige strata. Dette vil løbende blive gjort i dette kapitel. Derfor vil alle resultater blive rapporteret i procent.

I kapitlet kommer der først et skøn over andelen af slægtsanbragte børn i Danmark, hvorefter en række grundlæggende karakteristika ved de slægtsanbragte børn – køn, alder, etnicitet, varighed af anbringelse osv. – vil blive beskrevet i de følgende fire afsnit. Dernæst ser vi på henholdsvis årsagen til anbringelsen og på problemtyngheden. Og endelig bliver der foretaget analyser af, hvilken betydning forhold som køn, alder og etnicitet særligt har for vurderingen af, hvor godt de slægtsanbragte klarer sig set i forhold til børn i andre anbringelsesformer.

Andelen af børn i slægtspleje

Der er ingen, der i øjeblikket har et overblik over, hvor mange slægtsanbragte børn der er i Danmark. Flere undersøgelser har vist forskellige tal, alt efter hvordan, og særligt i hvilke kommuner, man har spurgt. Det er derfor formålet med denne undersøgelse at fremkomme med et tilnærmelsesvist repræsentativt tal for omfanget af slægtsanbringelser i Danmark. Imidlertid har der i processen omkring denne kortlægningsundersøgelse hele tiden været en afvejning af på den ene side at

få tilstrækkeligt med antal besvarede spørgeskemaer og på den anden side have en repræsentativ stikprøve. Vi har været nødt til at udvælge en række af de store kommuner for at have et tilstrækkeligt antal skemaer at bearbejde. Det har den konsekvens, at det reelle antal slægtsanbragte - som beregnes ud fra stikprøven - er behæftet med flere usikkerheder, end hvis det var en fuldt repræsentativ stikprøve.¹

I hvert spørgeskema er sagsbehandleren blevet bedt om at angive antallet af anbragte børn og unge i kommunen pr. 31. december 2003 og heraf antallet af børn og unge, der er anbragt hos slægten. Under databehandlingen har vi erfaret, at de forskellige sagsbehandlere inden for de enkelte kommuner ikke er konsistente i deres svar på, hvor mange børn kommunen havde anbragt udenfor eget hjem og særligt ikke på spørgsmålet om, hvor mange af disse der var anbragt i døgnpleje hos medlemmer af slægten. Nogle sagsbehandlere fra samme kommune har således givet forskellige svar på samme spørgsmål i forskellige spørgeskemaer. Derfor kan vi ikke fremkomme med ét bestemt tal på, hvor mange slægtsanbragte børn der er i Danmark.

I stedet kan vi komme med et gennemsnitligt estimat over, hvor stor en andel af børn, der er anbragt uden for eget hjem, som er anbragt i slægtspleje. Når man ser på landet som helhed, viser det sig, at det gennemsnitligt er 5,1 pct. af samtlige anbragte børn og unge, som er anbragt i døgnpleje hos medlemmer af slægten eller nære venner.

Imidlertid er der meget stor spredning i andelen af slægtsanbragte børn i de enkelte kommuner. Det kommer blandt andet til udtryk i, at der i nogle kommuner slet ikke er nogen slægtsanbragte børn og unge, mens der i en enkelt kommune er hele 43 pct. slægtsanbragte børn ud af alle anbragte børn (dette er dog kommuner, som har meget få anbringelser i det hele taget).

Man kan på forhånd opstille en plausibel hypotese om, at tendensen til at slægtsanbringe vil være større i de små kommuner, hvor man kender hinanden og hermed også de muligheder, der måtte være for anbringelse i slægt/netværk. I forvejen ved vi fra Danmarks Statistiks opgørelser, at tendensen til overhovedet at anbringe stiger med stigende kommunistørrelse. Forskellen er især markant, når man ser på henholdsvis store og små kommuners anbringelsesfrekvens for unge (Danmarks Statistik, 2003).

¹ Omvendt ville der dog også have fulgt en række usikkerheder med, hvis vi havde valgt et design, hvor der indgik langt færre sager med slægtsanbragte børn, så det har været et spørgsmål om, hvilket design der bedst tjente undersøgelsens formål.

Hypotesen om, at tendensen til at slægtsanbringe er større i små kommuner, viser sig at få støtte i det foreliggende datamateriale. Inddeles kommunerne i tre grupper efter antallet af indbyggere, ser andelen af slægtsanbragte nemlig ud som i tabel 4.1.

Tabel 4.1

Slægtsanbragte børns andel af alle børn anbragt uden for eget hjem, fordelt på kommunestørrelse. Procent.

	Gennemsnitlig andel slægtsanbragte	Standardafvigelse	Minimum andel slægtsanbragte	Maksimum andel slægtsanbragte
Under 10.000 indbyggere	7,6	0,150	0,0	43,0
10.000 – 39.999 indbyggere	2,7	0,026	0,0	21,1
Over 40.000 indbyggere	3,9	0,013	0,5	8,6

N = 78 kommuner.

Anm.: Selv om 86 kommuner indgår i undersøgelsen, baserer denne tabel sig kun på 78 kommuner, da det er uklart, hvor mange slægtsanbragte de resterende 8 kommuner har.

Det ses af tabel 4.1, at den gennemsnitlige andel af slægtsanbragte er størst i de mindste kommuner - 7,6 pct. - og mindst dobbelt så stor som i de mellemstore og store kommuner. Samtidig er standardafvigelsen i denne gruppe klart størst, hvilket er udtryk for, at spredningen i andelen af slægtsanbragte i denne gruppe også er størst. Der er altså meget store forskelle på andelen af slægtsanbragte i kommuner med under 10.000 indbyggere (fra 0,0 pct. til 43 pct., jf. tabel 4.1). Endvidere ses det, at den gennemsnitlige andel slægtsanbragte børn falder i de mellemstore kommuner, mens den gennemsnitlige andel slægtsanbragte stiger igen i de største kommuner. Bortset fra, at de små kommuner gennemsnitligt har en noget større andel slægtsanbringelser, er der altså ikke ud fra denne kategorisering på baggrund af kommunestørrelse nogen entydig direkte sammenhæng mellem kommunestørrelse og andelen af slægtsanbragte. Hvad en test da også bekræfter. Det viser sig, at der ikke er nogen signifikant sammenhæng mellem kommunestørrelse og andelen af slægtsanbragte i kommunen. Dette kan dog i sig selv skyldes, at spredningen er så stor inden for hver af grupperne af kommuner.

Børn i slægtspleje – køn og alder

I dette afsnit er det hensigten at beskrive de slægtsanbragte børns grundkarakteristika i form af deres køn og alder. Nielsen finder i sin afhandling omkring plejefamilier i Københavns Kommune, at køn ikke spiller nogen rolle i forhold til, om medlemmer af slægten anvendes som plejefamilie (2002: 369). Dette bekræftes og-

så i denne undersøgelse, idet godt 54 pct. af de medvirkende børn er drenge og godt 46 pct. er piger. Den lille forskel der er, kan lige så godt skyldes den generelle stikprøveusikkerhed - forskellen er ikke signifikant.

Et andet forhold, som ofte tiltrækker sig opmærksomhed i søgen efter forklaringer på, hvordan det går anbragte børn, er deres alder. Ældre undersøgelser af slægtsanbringelser har vist, at jo yngre barnet var, da det blev slægtsanbragt, jo mere tilfreds var det med anbringelsen (se bl.a. Berglind, 1963). Desuden har andre undersøgelser vist, at medianalderen ved indskrivning i slægtsanbringelse er mindre (5 år) end ved andre typer familieanbringelser, ligesom teenagere er mindre tilbøjelige til at blive slægtsplacerede, da de ofte har større adfærdsproblemer, som er vanskelige for slægtninge at håndtere (Dubowitz & Feigelman, 1993).

I denne undersøgelse er det dog ikke muligt at analysere hver enkel aldersgruppe grundet det begrænsede antal sager i stikprøven. I stedet opereres der med en kategorisering af børn i tre forskellige aldersgrupper: '0-6-årige', '7-14-årige' og 'over 15-årige'. Dette er sket ud fra en betragtning om, at den første aldersgruppe repræsenterer førskolealderen, mens den anden aldersgruppe repræsenterer folkeskolealderen. Endelig repræsenterer den sidste aldersgruppe unge mennesker, som selv har en vis indflydelse på deres anbringelse. Blandt andet er de selv part i sagen og skal acceptere det pågældende anbringelsessted, for at der kan være tale om en frivillig anbringelse.

Tabel 4.2

Slægtsanbragte børn og unge, fordelt på alder pr. 31. december 2003 samt på alder ved anbringelsen. Procent.

	Alder pr. 31. december 2003	Aldersfordelingen af alle anbragte på landsplan¹	Alder ved anbringelsen
0-6-årige	13,5	12,8	45,4
7-14-årige	59,5	43,6	44,0
15+-årige	27,0	43,6	8,6
I alt	100,0	100,0	100,0

N = 285 børn og unge.

¹ Opgjort pr. 31. december 2002, altså året før denne undersøgelses egne data.

De 0-6-årige (opgjort pr. 31. december 2003) udgør i denne undersøgelse 13,5 pct., de 7-14-årige 59,5 pct. og endelig udgør de unge, som er over 15 år, 27 pct. af alle slægtsanbragte børn. Sammenholdt med aldersfordelingen af alle anbragte på landsplan kan man se, at tallene for de 0-6-åriges vedkommende er meget ens.

Forskellen er større for ældre børns og de unges vedkommende, idet der er relativt mange slægtsanbragte blandt de 7-14-årige, sammenholdt med deres andel af alle anbragte, mens der er væsentligt færre blandt de unge på 15 år og derover.

Hvis man i stedet ser på, hvor gamle børnene var, da de blev anbragt, viser det sig, at der stort set er lige store andele børn i alderen 0-6 år som i alderen 7-14 år (henholdsvis 46,4 pct. og 45,0 pct.). Kun 8,6 pct. af børnene blev anbragt, da de var over 15 år.

Det viser sig, at der ikke er signifikant forskel på henholdsvis pigernes og drengenes alder, når de bliver slægtsanbragt. Ligeledes er der heller ikke signifikant forskel på alderen på børn med anden etnisk baggrund, og alderen på børn med dansk baggrund, når de bliver slægtsanbragt (børnenes/de unges etnicitet og betydningen heraf vil blive behandlet yderligere i det følgende afsnit).

Endelig har vi fundet det interessant at undersøge, om det særligt er de unge på 15 år eller derover, som tidligere har været anbragt uden for slægten. Der har nemlig været bekymringer om, at slægtsanbringelser først blev anvendt, når andre former for anbringelse havde vist sig ikke at give det ønskede resultat. Dette bekræftes da også af nærværende datamateriale. Det ses af tabel 4.3, at jo ældre børnene bliver, jo større er andelen, der tidligere har været anbragt uden for slægten. Dog må man her også være opmærksom på, at stigende alder alt andet lige må betyde større risiko for tidligere anbringelse.

Tabel 4.3

Slægtsanbragte børn og unges evt. tidligere anbringelse, fordelt på aldersgrupper. Procent.

	0-6-årige	7-14-årige	15+-årige	I alt
Har tidligere været anbragt uden for slægten	8,9	22,4	27,3	16,2
Har ikke været anbragt uden for slægten	91,1	77,6	72,8	83,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

N = 282 børn og unge.

Børn i slægtspleje – etnicitet

I såvel engelske som amerikanske undersøgelser er det blevet påvist, at der blandt slægtsplejeanbragte børn er en overforekomst af etniske minoritetsbørn. I USA gælder det særligt afroamerikanere (Broad, 2001; Berrick, 1997; Scannapieco & Jackson, 1996). Det har i den amerikanske slægtsanbringelseslitteratur været drøftet, hvorvidt dette i virkeligheden er udtryk for ”discount-lignende” anbringelsesforhold for etniske minoritetsbørn, idet disse slægtsplejeforhold ofte kom i stand i familier med relativt lav uddannelse, der kun modtog ringe vederlag og supervision (Egelund & Hestbæk, 2003).

I den foreliggende undersøgelse har 10,7 pct. af børnene forældre, hvor enten den ene eller begge forældre har anden etnisk baggrund end dansk. De resterende 89,3 pct. af børnene har således forældre udelukkende med etnisk dansk baggrund. Dette afspejler den generelle befolkningssammensætning i Danmark, hvor 5,6 pct. af børn- og ungebefolkningen i alderen 0-19 år er efterkommere og 3,4 pct. er indvandrere (Skytte, 2002).

I Socialforskningsinstituttets ”Forløbsundersøgelse af anbragte børn” er der på tidspunktet for første dataindsamling, hvor børnene er 7-8 år gamle, 84 pct. af børnene, hvis forældre betragter sig selv som rent etnisk dansk par. Desuden er 11 pct. etnisk blandede par, mens forældrene i kun 4 pct. af parrene begge har etnisk minoritetsbaggrund (Egelund, Hestbæk og Andersen, 2004). Det ser derfor ud til, at andelen af børn med en eller anden form for etnisk minoritetsbaggrund ikke afviger signifikant fra den andel, man finder blandt alle 7-8-årige anbragte i Danmark.

I dette afsnit er det hensigten nærmere at analysere forskellige forhold omkring slægtsanbragtes etnicitet og den eventuelle betydning heraf. Opdeles de slægtsanbragte på køn og etnicitet, fremkommer der et billede som vist i tabel 4.4.

Tabel 4.4

Slægtsanbragtes etniske baggrund, opdelt på køn. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Drenge	Piger	I alt
Anden etnisk baggrund end dansk	10,2 (5,5)	11,2 (5,1)	10,6
Dansk baggrund	89,8 (48,6)	88,8 (40,8)	89,4
I alt	100,0	100,0	100,0

N = 286 børn og unge.

Det kan konstateres, at der ikke er signifikant forskel på omfanget af drenge og piger med anden etnisk baggrund end dansk. Ligeledes er der ikke forskel på aldersfordelingen for henholdsvis børn med dansk baggrund og børn med forældre med anden etnisk baggrund.

Ser man kun på de slægtsanbragte børn, som har anden etnisk baggrund end dansk, og opdeler på henholdsvis køn og alder, ser billedet ud som i tabel 4.5. Her viser det sig, at for førskolebørnenes vedkommende er der en markant overrepræsentation af piger (25,5 pct. mod 3,8 pct. drenge). Derimod er der en stor overrepræsentation af drenge (77,1 pct. mod 53,8 pct.) blandt de anbragte minoritetsbørn, der er i skolealderen. For de unges vedkommende - 15 år og derover - er der lige store andele drenge og piger.

Tabel 4.5

Slægtsanbragte børn, hvor begge forældre har anden etnisk baggrund end dansk, fordelt på køn og alder. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Drenge	Piger	I alt
0-6-årige	3,8 (2,0)	25,5 (12,3)	14,3
7-14-årige	77,1 (40,1)	53,8 (25,8)	65,9
15+-årige	19,1 (9,9)	20,7 (9,9)	19,8
I alt	100,0	100,0	100,0

N = 31 børn og unge.

I et senere afsnit finder vi, at der ikke kan påvises en sammenhæng mellem barnets etnicitet og sagsbehandlerens vurdering af, hvor godt det slægtsanbragte barn klarer sig udviklingsmæssigt. Børn af minoritetsforældre og børn af etnisk danske forældre vurderes at klare sig lige godt.

En anden interessant ting at undersøge her er dog, hvorvidt der er forskel på omfanget af barnets samlede belastninger for henholdsvis danske børn og børn med forældre med anden etnisk baggrund end dansk. Sammenhængen er vist i tabel 4.6, hvor der viser sig en relativ stærk negativ sammenhæng,² således at de slægtsan-

² Gamma = -0,3.

bragte børn og unge med minoritetsbaggrund vurderes at have mindre omfattende belastninger end de etnisk danske børn. Kun 6,0 pct. af børn med anden etnisk baggrund vurderes til at have meget 'omfattende belastninger' og 25,8 pct. 'omfattende belastninger' mod henholdsvis 11,4 pct. og 33,3 pct. af børn, hvor den ene eller begge forældre har dansk baggrund.

Tabel 4.6

Slægtsanbragte børn, hvor begge forældre har anden etnisk baggrund end dansk, fordelt på omfanget af belastninger. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Meget omfattende belastninger	Omfattende belastninger	Medium belastninger	Begrænsede belastninger	Meget begrænsede belastninger	I alt
Børn med anden etnisk baggrund	6,0 (0,6)	25,8 (2,8)	24,2 (2,6)	27,8 (3,0)	16,2 (1,7)	100,0
Børn med hel/delvis etnisk baggrund	11,4 (10,1)	33,3 (28,0)	34,5 (30,9)	18,2 (16,3)	4,6 (4,0)	100,0
I alt	10,7	30,8	33,5	19,3	5,7	100,0

N = 31 børn og unge.

Varighed af anbringelsen

I dette afsnit vil vi se nærmere på, hvor længe de slægtsanbragte børn har været anbragt. Af tabel 4.7 ses det, at det tredje anbringelsesår udgør medianen i slægtsanbringelsernes varighed, idet knap 50 pct. af de slægtsanbragte har været anbragt i mere end 3 år, og knap 50 pct. har været anbragt i mindre end 3 år på tidspunktet for dataindsamling.

Tabel 4.7

Slægtsanbringelses varighed. Procent.

Slægtsanbringelses varighed	Andel
Op til og med 1 år	29,8
1-2 år	15,6
2-3 år	4,9
3-4 år	10,5
Over 4 år	39,2
I alt	100,0

N = 273 børn og unge.

Ser vi i stedet på sammenhængen mellem anbringelsens varighed og alder, ses det af tabel 4.8, at særligt andelen af unge (15 år og derover), som har været anbragt over 4 år, er stor sammenlignet med de andre aldersgrupper. Ligeledes er det særligt førskolebørnene, som har været anbragt kortest tid.

Tabel 4.8

Slægtsanbringelses varighed, fordelt på alder. Procent.

	0-6-årige	7-14-årige	15+-årige	I alt
Op til og med ét år	47,7	33,1	10,6	29,0
1-4 år	38,0	26,5	34,2	30,1
over 4 år	14,4	40,4	55,3	40,9
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

N = 282 børn og unge.

Vi har også fundet det interessant at undersøge den gennemsnitlige varighed af slægtsanbringelsen opdelt efter, om barnet tidligere har været anbragt uden for slægten, eller om barnet kun har været anbragt inden for slægten. Resultatet ses i tabel 4.9. Det ses, at børn/unge, som kun har været anbragt inden for slægten, gennemsnitligt har været anbragt i langt flere måneder, end børn, som tidligere har været anbragt uden for slægten. Imidlertid er der meget store standardafvigelser tilknyttet disse gennemsnitlige værdier, hvilket indikerer, at der er stor spredning i antallet af måneder de enkelte børn har været anbragt. Der er derfor ikke signifikant forskel på den gennemsnitlige varighed af anbringelsen hos børn, som kun har været anbragt inden for slægten, og børn, som tidligere har været anbragt uden for slægten.

Tabel 4.9

Gennemsnitlig varighed af slægtsanbringelsen. Måneder.

	Gennemsnitlig varighed	Standardafvigelse
Børn som kun har været anbragt inden for slægten	53,8 ~ 4 ½ år	0,50
Børn som tidligere har været anbragt uden for slægten	33,9 ~ knapt 3 år	0,37

N = 277 børn og unge.

Slægtsrelation – hos hvem er børnene anbragt?

I dette afsnit vil vi undersøge, hvilke slægtsmedlemmer slægtsanbragte børn er anbragt hos, samt om de er anbragt sammen med søskende. I tabel 4.10 ses det, at næsten 2 ud af 5 slægtsanbragte børn (38,2 pct.) er anbragt hos deres morforældre, og knap 2 ud af 5 (36,0 pct.) er anbragt hos forældres søskende (mostre, fastre, onkler etc.). Drengene er desuden i højere grad anbragt hos farforældre, mens pigerne i højere grad er anbragt hos morforældre. Endelig ses det, at 6,5 pct. af de slægtsanbragte børn er anbragt hos nære venner af familien - de såkaldte netværksanbringelser, hvor der ikke er en egentlig blodbånds-relation. Der er foretaget en test, som viser, at der ikke overordnet set er signifikant forskel på, hvor drenge og piger bliver slægtsanbragt.

Tabel 4.10

Slægtsplacering efter anbringelsessted, fordelt på køn. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

Anbringelsessted	Drenge	Piger	I alt
Morforældre	39,5 (21,3)	36,7 (16,9)	38,2
Farforældre	11,6 (6,3)	6,5 (3,0)	9,3
Søskende til mor	12,6 (6,8)	26,9 (12,4)	19,2
Søskende til far	18,0 (9,7)	15,5 (7,1)	16,8
Anden familie på mors side	5,9 (3,2)	7,4 (3,4)	6,6
Anden familie på fars side	4,4 (2,4)	2,3 (1,0)	3,4
Nære venner af familien	8,0 (4,3)	4,7 (2,2)	6,5
I alt	100,0	100,0	100,0

N = 286 børn og unge.

Som det også fremgår af de kategorier, vi har valgt som svarmuligheder i spørgeskemaet, har det også været intentionen at se på, om der er forskel på, om det er henholdsvis mors og fars familie, som børnene bliver anbragt hos. Og det er der. Som det ses af tabel 4.11 - hvor anbringelsesstedskategorierne er slået sammen - er næsten 2 ud af 3 slægtsanbragte børn anbragt hos morens familie (64,0 pct.) Dog viser det sig også, at der ikke er signifikant forskel på, om man som henholdsvis

dreng eller pige bliver anbragt hos fars eller mors familie, selv om en højere andel af pigerne er anbragt hos familie på mors side end drengene.

En test viser, at der ikke er en signifikant sammenhæng mellem, hos hvem den slægtsanbragte er anbragt, og hvor godt sagsbehandleren vurderer, at den slægtsanbragte udviklingsmæssigt klarer sig. Undersøgelsen kan således ikke pege på, at det er bedre at være anbragt i bestemte familierelationer frem for andre.

Tabel 4.11

Slægtsplacering efter familierelationen til anbringelsesstedet. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

Anbringelsessted	Dreng	Piger	I alt
Familie på mors side	58,0 (31,2)	71,0 (32,8)	64,0
Familie på fars side	34,0 (18,3)	24,3 (11,2)	29,5
Nære venner af familien	8,0 (4,4)	4,7 (2,1)	6,5
I alt	100,0	100,0	100,0

N = 286 børn og unge.

Endelig har vi også ønsket at undersøge andelen af slægtsanbringelser, hvor den anbragte er placeret sammen med søskende. Dette er sket ud fra en betragtning om, at anbringelse sammen med søskende kan være vigtig for at opretholde kontakten mellem søskendepar og dermed styrke barnets mulighed for at opleve kontinuitet i tilværelsen og sit biologiske ophav på trods af anbringelsen.

Fra "Forløbsundersøgelsen af anbragte børn" ved vi, at relativt mange søskende skilles fra hinanden i forbindelse med anbringelsen. Således er det 31 pct. - altså næsten hver tredje - af de 7-8-årige anbragte, der under anbringelsen har søskende, som de er knyttet til, som er anbragt et andet sted, end de selv er. Ligeledes har 28 pct. af de 7-8-årige søskende, der bor hos en af forældrene, mens de selv er anbragt. (Egelund, Hestbæk & Andersen, 2004). Vi må altså konstatere, at det er hyppigt forekommende, at søskende adskilles i forbindelse med anbringelse uden for hjemmet og dermed også får væsentlige barrierer for at opretholde en god og nær kontakt.

Nærværende undersøgelse viser, at 28,8 pct. af alle slægtsanbragte børn og unge er anbragt sammen med mindst én søskende. Andelen stiger imidlertid til 37,1 pct.,

hvis man kun ser på de børn, som har søskende (tabel 4.12). De resterende 62,9 pct. er således anbragt alene, selv om de har en søskende. Der er i denne stikprøve lidt flere piger end drenge, som er anbragt sammen med søskende, men forskellen er ikke signifikant. Vi har desuden testet for, om der er en sammenhæng mellem alder og det at være slægtsanbragt sammen med søskende, men der blev ikke fundet nogen signifikant sammenhæng. Vi kan således ikke se, at for eksempel små børn oftere slægtsanbringes sammen med søskende frem for store børn og unge.

Tabel 4.12

Slægtsanbringelse sammen med søskende, hvis barnet har søskende. Procent.

	Drenge	Piger	I alt
Barnet er ikke anbragt sammen med søskende	56,3	69,6	62,9
Barnet er anbragt sammen med mindst én søskende	43,7	30,4	37,1
I alt	100,0	100,0	100,0

N = 223 børn og unge.

Årsager til anbringelsen – en problemprofil

I spørgeskemaet blev sagsbehandleren bedt om at angive, hvilke af en række anbringelsesbegrundelser som i den konkrete sag var mest medvirkende til barnets nuværende anbringelse.³ I dette afsnit vil vi derfor se nærmere på årsagerne til, at børnene er blevet slægtsanbragt. Vi vil særligt sammenligne andelen af svar i forskellige kategorier med andelen af svar i samme kategorier i ”Forløbsundersøgelsen af anbragte børn”. I tabel 4.13 vises den andel af både slægtsanbringelsessagerne og de sager, som var med i ”Forløbsundersøgelsen af anbragte børn”, hvor der blev svaret bekræftende på den konkrete begrundelse. Der er tale om kolonnenprocenter. Det skal bemærkes, at der var mulighed for at svare bekræftende på flere anbringelsesårsager på samme tid, hvorfor tallene summerer til mere end 100 procent.

³ Disse problembegrundelser er inspireret af tidligere undersøgelser på anbringelsesområdet (Egelund, Hestbæk og Andersen, 2004; Hestbæk, 1997).

Tabel 4.13

Årsager til anbringelse, andel bekræftende svar. Procent (kolonneprocent).

	I alt (af alle slægtsanbragte børn)	I alt (0-8-årige slægtsanbragte børn)	Forløbsundersøgelsen af anbragte børn ¹
1. Barnets adfærdsproblemer	9,0*	3,1**	29
2. Barnets psykiske problemer	6,4*	0,8**	18
3. Barnets skoleproblemer	4,7	0,0	4
4. Barnets fysiske sygdom/handicap	1,4	0,8	6
5. Barnets psykiske udviklingshæmning (intelligensmæssigt retarderet)	0,8*	0,0**	7
6. Barnets kriminalitet (pågrebet uden for hjemmet i en kriminel handling)	0,2	-	-
7. Fysisk mishandling af barnet	0,4*	0,0**	6
8. Forsømmelse/vanrøgt af barnet	27,4*	29,2	39
9. Seksuelle overgreb mod barnet	0,2	0,0	1
10. Opdragelsesproblemer/konflikter barnet – forældre	12,4	7,1**	16
11. Konflikter mellem de voksne i hjemmet, herunder vold	6,0*	6,2**	24
12. Sociale forhold i hjemmet (arbejde, bolig, økonomi)	16,8	19,7	24
13. Forældres psykiske problemer	33,7*	36,4	41
14. Forældres misbrug	46,9	52,1	42
15. Forældres kriminalitet	6,6	15,8**	6
16. Forældres fysiske sygdom/handicap	9,0*	10,2**	2
17. Forældres psykiske udviklingshæmning (intelligensmæssigt retarderet)	5,6*	4,7**	12
18. Forældre fraværende fra hjemmet (sygdom, død, forældre bosat i udlandet mv.)	13,9*	10,2**	4
19. Uledsaget flygtningebarn ²	1,4	1,6	-
20. Andet	13,5	11,8	9
Procentgrundlag	285	78 (vægtet og afrundet)	491

N = 285 børn og unge.

Anm.: Der er mulighed for flere bekræftende svar, hvorfor procenttallene ikke summerer til 100 procent.

* Signifikant forskel mellem slægtsanbringelsesundersøgelsens tal for samtlige børn og tal fra "Forløbsundersøgelsen af anbragte børn".

** Signifikant forskel mellem slægtsanbringelsesundersøgelsens tal for 0-8-årige børn og tal fra "Forløbsundersøgelsen af anbragte børn".

¹ "Forløbsundersøgelsen af anbragte børn" er en totalundersøgelse af alle børn født i 1995, der var eller havde været anbragt uden for hjemmet på undersøgelsestidspunktet i 2003, hvor børnene var 7-8 år. I tabel 4.4 bygger data på sagsbehandlingens besvarelser (Egelund, Hestbæk & Andersen, 2004). På nær nr. 4 (barnets fysiske handicap) samt nr. 17 (forældres psykiske udviklingshæmning), som er svagt signifikant, er alle sammenhænge stærkt signifikante.² I "Forløbsundersøgelsen af anbragte børn" er der ikke 'uledsagede flygtningebørn' som svarkategori.

Vi har også valgt at medtage en kolonne med 0-8-årige slægtsanbragte børn. Det skyldes, at en af konklusionerne i "Forløbsundersøgelsen af anbragte børn" er, at den aldersgruppe børn, som er med i undersøgelsen, i særlig grad er præget af "tunge" problemer - når man sammenligner med anbragte børn generelt. Forklaringen herpå er, at der er tale om anbringelse af små børn (ca. 8 år), der som oftest

kun kommer på tale, hvis der virkelig er noget galt. For ikke at sammenligne alle de slægtsanbragte børns problembegrundelser med en gruppe af meget tungt belastede børns problembegrundelser har vi derfor valgt også at medtage en kolonne udelukkende med de 0-8-årige, da vi må antage, at også de kun bliver anbragt, hvis der virkelig er noget galt. Men som det fremgår af tabellen, ændrer det stort set ikke ved resultaterne. Det er stort set de samme andele svar, vi får. Derfor vil der kun få steder blive kommenteret særskilt på sammenligninger mellem de 0-8-årige og alle slægtsanbragte.

Vi opdelte desuden de slægtsanbragte børn i drenge og piger og så på forskelle imellem dem. Vi har dog for overskuelighedens skyld valgt ikke at medtage resultatet i tabel 4.13. Det viser sig, at de eneste anbringelsesårsager, hvor der er signifikant forskel på andelen af piger og drenge, er barnets adfærdsproblemer, hvor drengene udgør den altovervejende gruppe og konflikter mellem de voksne i hjemmet, herunder vold, hvor pigerne udgør den største andel.

Det ses desuden af tabel 4.13, at der i næsten halvdelen af sagerne ligger misbrug hos forældrene til grund for slægtsanbringelsen. Ligeledes udgør forældres psykiske problemer en væsentlig årsag til slægtsanbringelse (33,7 pct. af samtlige sager i undersøgelsen og 36,4 pct. af de 0-8-årige). Begge typer af årsager er, som det ses af tabellen, også meget fremherskende i Socialforskningsinstituttets "Forløbsundersøgelse af anbragte børn". En videre sammenligning af andelen af svar fra "Forløbsundersøgelsen af anbragte børn" med de slægtsanbragte børn viser, at de slægtsanbragte børn har markant højere andele af problembegrundelser som omhandler 'forældres misbrug' og 'forældres kriminalitet' samt 'forældres fysiske sygdom/handicap' eller deres 'fravær fra hjemmet'. Andelen af de 0-8-årige slægtsanbragte ligger desuden generelt en smule over andelen af alle slægtsanbragte i disse kategorier. Dette kan være en indikation på, at de kommunale sagsbehandlere vurderer eller har erfaring med, at slægtspleje kan være en velegnet anbringelsesform i netop disse typer af sager.

Samtidigt kan vi konstatere, at de slægtsanbragte har færre andele blandt særligt kategorier som adfærdsproblemer hos barnet, psykiske problemer hos barnet og barnets udviklingshæmning. Dette kan hænge sammen med, at disse problembegrundelser kræver specialindsatser, som medlemmer af slægten typisk ikke vil kunne varetage. Endelig er der markant færre andele slægtsanbragte med problembegrundelser som 'mishandling af barnet' samt 'forsømmelse og vanrøgt af barnet' og 'konflikter mellem de voksne i hjemmet', end der er blandt de 7-8-årige anbragte i "Forløbsundersøgelsen af anbragte børn". Det kan altså tyde på, at slægtsanbragte ikke er helt så tungt belastede som andre anbragte, idet der er en række alvorlige belastninger, der relativt sjældnere forekommer som anbringelsesårsag (fx

adfærdsproblemer, psykiske problemer hos barnet m.fl.) end hos gruppen af børn i ”Forløbsundersøgelsen af anbragte børn”. Dette gælder også i de fleste tilfælde, selv om der sammenlignes med de 0-8-årige slægtsanbragte børn.

Som det fremgik ovenfor af tabel 4.13, knytter problembegrunderne sig til to overordnede forhold: enten til problemer, eller snarere symptomer, hos barnet selv eller til forældrerelaterede problemer. Det er derfor nærliggende i denne sammenhæng at undersøge, i hvor stor en del af slægtsanbringelserne anbringelsen skyldes henholdsvis kun børnerelaterede problemer, kun forældrerelaterede problemer eller både børne- og forældrerelaterede problemer. Det er naturligvis værd at holde sig for øje, at en stor del af de anbragtes symptom- og problembillede antageligt kan føres tilbage til problemer i hjemmemiljøet og dermed afspejler forældrerelaterede problemer.

Sagsbehandlerne er også blevet stillet spørgsmål om, hvor omfattende barnets samlede belastninger er på grund af problemerne. Det er derfor interessant at se på sammenhængen mellem årsagerne til anbringelsen og hvor omfattende belastningerne er som følge heraf, hvilket er opgjort i tabel 4.14.

Tabel 4.14

Børne- og forældrerelaterede årsager til anbringelse, fordelt på hvor omfattende barnets samlede belastninger er. Procent.

	Meget omfattende belastninger	Omfattende belastninger	Medium belastninger	Begrænsede belastninger	Meget begrænsede belastninger	I alt
Kun børnerelaterede problemer	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
Kun forældrerelaterede problemer	8,3	18,9	33,6	18,3	5,0	83,9
Både børne- og forældrerelaterede problemer	1,7	11,2	2,2	0,5	0,0	15,8
I alt	10,3	30,1	35,8	18,8	5,0	100,0

N = 285 børn og unge.

Som det ses af tabel 4.14, er der i langt de fleste af sagerne (89,3 pct.) udelukkende tale om forældrerelaterede årsager til anbringelsen, mens der ca. i hver 7. sag er tale om både forældre- og børnerelaterede problemstillinger. Kun en absolut minoritet af sagerne – 0,3 pct. – har tilsyneladende kun børnerelaterede problemer.

Problemtygden

I denne kortlægningsundersøgelse af slægtsanbragte børn i Danmark har vi også ønsket at undersøge, om slægtsanbragte i særlig høj grad er børn, hvis problemer er særligt belastende. Da vi tidligere, i afsnittet om børn med forældre med anden etnisk baggrund end dansk, har påvist en forskel på minoritetsbørn og børn med danske forældre, hvad angår omfanget af barnets samlede belastninger, vil vi i dette afsnit særligt lægge vægten på at undersøge andelen af børn med danske forældre for så vidt angår omfanget af deres belastninger.

I tabel 4.15 undersøges sammenhængen mellem køn og omfanget af barnets belastninger. En test viser, at der overordnet set er signifikant forskel på omfanget af problembelastninger hos drenge og piger. Det ses endvidere, at graden af belastninger fordeler sig med godt en tredjedel slægtsanbragte med medium belastninger, og at der her er en overvægt af piger. Til gengæld er der en klar overvægt af drenge med 'begrænsede belastninger'. I alt 42,7 pct. af børnene har 'omfattende' eller 'meget omfattende' belastninger.

Tabel 4.15

Slægtsanbragte børn med forældre med dansk baggrund fordelt på køn og graden af problembelastning. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Meget omfattende belastninger	Omfattende belastninger	Medium belastninger	Begrænsede belastninger	Meget begrænsede belastninger	I alt
Drenge	12,0 (6,5)	31,5 (17,1)	27,7 (15,0)	23,9 (12,9)	4,9 (2,6)	100,0
Piger	10,6 (4,9)	31,1 (14,2)	42,7 (19,6)	11,4 (5,3)	4,2 (1,9)	100,0
I alt	11,4	31,3	34,6	18,2	4,5	100,0

N = 255 børn og unge.

Det er interessant, at billedet ændrer sig noget, når spørgsmålet i stedet går på, hvor omfattende belastninger barnet har *i forhold til børn i andre anbringelsesformer* med nogenlunde enslydende problembelastninger. Sammenhængen er vist i tabel 4.16, som igen kun inkluderer børn med danske forældre. Det viser sig også her, at der er forskel i stikprøven på omfanget af pigers og drenges problembelastninger, om end de ikke er signifikante. Der er en overvægt af piger, som vurderes til at have hverken mere eller mindre omfattende belastninger i forhold til børn i andre

anbringelsesformer med nogenlunde enslydende problembegrundelser. Derimod er der en overvægt af drengene, som har mindre omfattende belastninger. Men mere interessant er det, at det kun er i alt godt 10 pct. af alle de slægtsanbragte børn, som sagsbehandlerne mener, har 'mere omfattende belastninger' eller 'meget mere omfattende belastninger' end børn i andre anbringelsesformer med nogenlunde enslydende problembelastninger. Mere end 2 ud af 5 slægtsanbragte vurderes således til at have 'mindre omfattende' eller 'meget mindre omfattende belastninger' end børn i andre anbringelsessteder. Af disse tegner drengene sig for godt 3 ud af 4.

Tabel 4.16

Slægtsanbragte børn, hvor begge forældre har dansk baggrund, fordelt på køn og problembelastning, i forhold til børn i andre anbringelsesformer med enslydende problembegrundelser. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Meget mere omfattende belastninger	Mere omfattende belastninger	Hverken mere eller mindre omfattende belastninger	Mindre omfattende belastninger	Meget mindre omfattende belastninger	I alt
Dreng	2,0 (1,0)	4,6 (2,5)	40,6 (22,4)	40,6 (22,3)	12,2 (6,7)	100,0
Piger	0,0 (0,0)	12,4 (5,6)	57,5 (26,1)	25,2 (11,1)	4,9 (2,3)	100,0
I alt	1,0	8,1	48,5	33,4	9,0	100,0

N = 254 børn og unge

Når man i stedet ser på aldersfordelingen af de danske slægtsanbragte børn, viser det sig, at der overordnet set ikke er signifikant forskel på graden af problembelastninger mellem de tre aldersgrupper (tabel 4.17).

Tabel 4.17

Slægtsanbragte børn, hvor begge forældre har dansk baggrund, fordelt på alder og graden af problembelastning. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Meget omfattende belastninger	Omfattende belastninger	Medium belastninger	Begrænsede belastninger	Meget begrænsede belastninger	I alt
0-6-årige	16,6 (2,2)	21,6 (2,9)	32,7 (4,4)	18,3 (2,4)	10,8 (1,4)	100,0 (13,3)
7-14-årige	10,2 (6,1)	34,8 (20,6)	38,6 (22,8)	14,8 (8,8)	1,6 (1,0)	100,0 (59,2)
15+-årige	10,6 (2,9)	28,7 (7,8)	27,4 (7,5)	25,7 (7,1)	8,0 (2,2)	100,0 (27,5)

N = 254.

Ligeledes er der heller ikke signifikant forskel på aldersfordelingen for så vidt angår sagsbehandlernes vurdering af problembelastninger *i forhold til børn i andre anbringelsesformer med nogenlunde enslydende problembegrundelser* (se tabel 4.18). Imidlertid viser tabel 4.18 også, at sagsbehandlerne har en klar tendens til at vurdere, at de slægtsanbragte børn har 'mindre omfattende' eller 'meget mindre omfattende' belastninger end børn i andre anbringelsesformer. Der er dog ikke nogen entydig tendens for så vidt angår alderens betydning for vurderingen, om end de yngste børn har en tendens til at have mindre omfattende belastninger end de andre aldersgrupper.

Tabel 4.18

Slægtsanbragte børn, hvor begge forældre har dansk baggrund, fordelt på alder og graden af problembelastning *i forhold til børn i andre anbringelsesformer med enslydende problembegrundelser*. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Meget mere omfattende belastninger	Mere omfattende belastninger	Hverken mere eller mindre omfattende belastninger	Mindre omfattende belastninger	Meget mindre omfattende belastninger	I alt
0-6-årige	1,9 (0,3)	1,9 (0,3)	35,5 (4,8)	49,5 (6,8)	11,2 (1,5)	100,0 (13,5)
7-14-årige	0,8 (0,5)	8,1 (4,9)	54,0 (32,5)	32,0 (19,3)	5,1 (3,1)	100,0 (60,2)
15+-årige	1,0 (0,3)	9,7 (2,6)	43,6 (11,5)	29,1 (7,7)	16,6 (4,4)	100,0 (26,3)

N = 254 børn og unge.

Klarer slægtsanbragte sig bedre?

Når slægtsanbringelser diskuteres i forhold til andre typer anbringelser, er et ofte fremført argument til fordel for slægtsanbringelser, at slægtsanbragte i højere grad end andre anbragte børn bevarer kontakten til deres biologiske forældre. Ligeledes anføres det ofte, at der sker færre sammenbrud i slægtsanbringelser end i andre typer anbringelser. I dette afsnit vil vi derfor undersøge, hvorvidt denne pilotundersøgelse kan støtte, at det også er tilfældet i en dansk sammenhæng. Ligeledes vil vi undersøge sagsbehandlernes vurdering af, hvordan de slægtsanbragte børn klarer sig udviklingsmæssigt set i forhold til børn i andre anbringelsesformer.

Vi har ikke haft mulighed for direkte at lave en sammenligning med andre undersøgelser, hvorfor vi i stedet har valgt at spørge sagsbehandlerne om blandt andet deres vurdering af, hvor godt de slægtsanbragte børn klarer sig set i forhold til børn i andre anbringelsesformer med nogenlunde enslydende problembelastninger. Svarene er vist i tabel 4.19. Det ses, at over 60 pct. af de slægtsanbragte børn vurderes til udviklingsmæssigt at klare sig 'bedre' eller 'meget bedre' end børn i andre anbringelsesformer og med nogenlunde enslydende problembegrundelser. Godt en tredjedel vurderes til at klare sig 'hverken bedre eller dårligere' end børn i andre anbringelsesformer og med nogenlunde enslydende problembegrundelser. Det tyder altså på, at slægtsanbringelser i højere grad end andre anbringelsesformer kan sikre en bedre udvikling for børnene/de unge.

Tabel 4.19

Vurdering af hvor godt de slægtsanbragte børn udviklingsmæssigt klarer sig set i forhold til anbragte børn i andre anbringelsesformer med nogenlunde enslydende problembegrundelser. Procent.

Sagsbehandlerens vurdering af det slægtsanbragte barn	Andel
Klarer sig meget bedre	18,8
Klarer sig bedre	43,9
Klarer sig hverken bedre eller dårligere	32,4
Klarer sig dårligere	4,0
Klarer sig meget dårligere	0,7
Ved ikke	0,2
I alt	100,0

N = 279 børn og unge.

Dernæst undersøgte vi, hvorvidt der er signifikant sammenhæng mellem på den ene side sagsbehandlerens vurdering af, hvor godt det pågældende slægtsanbragte barn udviklingsmæssigt klarer sig set i forhold til anbragte børn i andre anbringelsesformer. Og på den anden side en række baggrundsforhold som køn, alder, etnicitet og de enkelte anbringelsesårsager/problembegrundelser.

Det viste sig, at der faktisk ikke er nogen signifikant sammenhæng mellem disse baggrundsvariable, og hvor godt de slægtsanbragte børn klarer sig udviklingsmæssigt. Det er kun etnicitet – hvorvidt barnets forældre begge har anden etnisk herkomst end dansk – som i første omgang giver et signifikant udslag. Imidlertid forsvinder signifikansen, når analysen bliver vægtet. Det indikerer, at der i den oprindelige – ikke-vægtede - stikprøve er en overrepræsentation af børn, som har anden etnisk herkomst end dansk. Dette hænger antageligt sammen med, at der er en tilsvarende overrepræsentation af store kommuner, hvor andelen af børn med anden etnisk herkomst end dansk er større end i de mindre kommuner. Vi kan altså i denne undersøgelse konstatere, at hverken etnicitet, køn, alder eller anbringelsesårsag har betydning for, hvor godt det slægtsanbragte barn vurderes at klare sig. Dog skal man være påpasselig med at konkludere på dette, idet de insignifikante sammenhænge i sig selv kan skyldes, at stikprøven ikke er så stor.

Herefter vendte vi blikket mod de slægtsanbragte børns kontakt til deres biologiske forældre og dernæst graden af sammenbrud i slægtsanbringelser for at undersøge, om også de slægtsanbragte børn tilsyneladende klarer sig bedre på disse parametre.

Vi undersøgte først de slægtsanbragte børns kontakt til deres biologiske forældre. Ved første øjekast er der ikke signifikant forskel på drengenes og pigernes henholdsvis besøgskontakt og 'anden form for kontakt' (telefon, e-mail, brev), ligesom der ikke er signifikant forskel på henholdsvis de 0-6-åriges, de 7-14-åriges og de 15+-åriges besøgskontakt og 'anden form for kontakt'. Når der kontrolleres for både køn og alder samtidig, forandrer billedet sig imidlertid.

Tabel 4.20

Drenges besøgskontakt til biologiske forældre, fordelt på aldersgrupper. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Mindst 1 gang om ugen	Mindst 1 gang hver 14. dag	Mindst 1 gang om måneden	1 gang i kvartalet eller sjældnere	I alt
0-6-årige	35,0 (4,9)	55,4 (7,8)	6,4 (0,9)	3,2 (0,5)	100,0 (14,1)
7-14-årige	49,7 (31,5)	28,4 (18,0)	9,2 (5,8)	12,7 (8,0)	100,0 (63,3)
15+-årige	20,1 (4,5)	40,1 (9,1)	18,1 (4,1)	21,7 (4,9)	100,0 (22,6)
I alt	40,9	34,9	10,8	13,4	100,0

N = 123 børn og unge.
Anm.: Gamma= 0,28.

Det viser sig, at der for drenges vedkommende er en rimelig stærk sammenhæng mellem stigende alder og besøgskontakt⁴ (se tabel 4.20). Det betyder, at jo ældre drengene bliver, jo mindre besøgskontakt har de.

Tabel 4.21

Pigers besøgskontakt til biologiske forældre, fordelt på aldersgrupper. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Mindst 1 gang om ugen	Mindst 1 gang hver 14. dag	Mindst 1 gang om måneden	1 gang i kvartalet eller sjældnere	I alt
0-6-årige	61,2 (7,7)	30,2 (3,8)	4,3 (0,5)	4,3 (0,5)	100,0 (12,5)
7-14-årige	35,0 (20,8)	10,9 (6,5)	23,9 (14,2)	30,2 (18,1)	100,0 (59,6)
15+-årige	27,8 (7,8)	39,4 (11,0)	3,8 (1,1)	29,0 (8,0)	100,0 (27,9)
I alt	36,3	21,3	15,8	26,6	100,0

N = 136 børn og unge.

⁴ Gamma = 0,28.

Denne sammenhæng er imidlertid ikke signifikant for pigerne (se tabel 4.21) og heller ikke for hverken drengenes eller pigernes vedkommende, når der ses på 'anden form for kontakt' (se henholdsvis tabel 4.22 og tabel 4.23).

Tabel 4.22

Drenges kontakt pr. telefon, e-mail og brev til biologiske forældre, fordelt på aldersgrupper. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Mindst 1 gang om ugen	Mindst 1 gang hver 14. dag	Mindst 1 gang om måneden	1 gang i kvartalet eller sjældnere	I alt
0-6-årige	40,8 (4,6)	11,6 (1,3)	0,0 (0,0)	47,6 (5,3)	100,0 (11,2)
7-14-årige	62,7 (40,9)	19,1 (12,5)	2,0 (1,2)	16,2 (10,5)	100,0 (65,1)
15+	55,7 (13,1)	5,5 (1,3)	2,7 (0,7)	36,1 (8,6)	100,0 (23,7)
I alt	58,6	15,1	1,9	24,4	100,0

N = 123 børn og unge.

Tabel 4.23

Pigers kontakt pr. telefon, e-mail og brev til biologiske forældre, fordelt på aldersgrupper. Procent (tal i parentes er pct. af alle børn i tabellen).

	Mindst 1 gang om ugen	Mindst 1 gang hver 14. dag	Mindst 1 gang om måneden	1 gang i kvartalet eller sjældnere	I alt
0-6-årige	66,7 (3,9)	11,1 (0,6)	0,0 (0,0)	22,2 (1,3)	100,0 (5,8)
7-14-årige	48,7 (32,8)	12,6 (8,5)	3,8 (2,6)	34,9 (23,6)	100,0 (67,4)
15+	44,2 (11,8)	19,3 (5,2)	17,2 (4,6)	19,3 (5,2)	100,0 (26,8)
I alt	48,5	14,3	7,2	23,0	100,0

N = 136 børn og unge.

Over 60 pct. af alle slægtsanbragte børn har besøgskontakt med den ene eller begge biologiske forældre mindst 1 gang hver 14. dag ligesom også godt 60 pct. af alle slægtsanbragte børn har "anden form for kontakt" mindst hver 14. dag med den ene eller begge biologiske forældre. En anden indikation på, at slægtsanbragte rent faktisk bevarer en høj grad af kontakt til deres forældre, kan aflæses af tabel 4.24. Direkte adspurgt om, hvor ofte slægtsanbragte børn bevarer kontakten til deres

forældre set i forhold til børn i andre anbringelsesformer, svarer sagsbehandlerne i knap 40 pct. af sagerne, at de slægtsanbragte 'oftere' eller 'meget oftere' bevarer kontakten til deres biologiske forældre. Og kun 0,4 pct. svarer, at de slægtsanbragte børn 'sjældnere' eller 'meget sjældnere' bevarer kontakten til forældrene, sammenlignet med børn i andre anbringelsesformer.

Tabel 4.24

Sagsbehandlernes vurdering af, hvor ofte slægtsanbragte børn bevarer kontakten til deres forældre, set i forhold til børn i andre anbringelsesformer. Procent

Sagsbehandlernes vurdering af de slægtsanbragte børn	Pct.
Bevarer meget oftere kontakten til biologiske forældre	11,0
Bevarer oftere kontakten til biologiske forældre	28,9
Bevarer hverken oftere eller sjældnere kontakten til biologiske forældre	27,6
Bevarer sjældnere kontakten til biologiske forældre	0,2
Bevarer meget sjældnere kontakten til biologiske forældre	0,2
Ved ikke	32,1
I alt	100,0

N = 276 børn og unge.

Det skal dog indskydes, at tabel 4.24 skal læses med visse forbehold. For det første har sagsbehandlerne for knap en tredjedel af sagerne svaret 'ved ikke'. Dette kan hænge sammen med, at der i tabel 4.24 er foretaget en totaltælling på alle de indkomne skemaer, selvom det egentlig er sagsbehandlernes vurdering af, hvor ofte de slægtsanbragte i kommunen som helhed bevarer kontakten til deres forældre. Ordlyden i spørgsmålet er: "Hvor ofte vil du generelt set vurdere, at slægtsanbragte børn i *din kommune* bevarer kontakten til deres biologiske forældre set i forhold til børn i andre anbringelsesformer?" Men det viste sig, at spredningen – især internt i kommunerne – var så stor, at det ikke gav mening kun at medtage et svar fra hver kommune – for hvilken sagsbehandlers svar var mest rigtigt? Uoverensstemmelsen kan skyldes, at det i de store kommuner er flere forskellige sagsbehandlere, som har udfyldt spørgeskemaerne, hvorfor svarene ikke er entydige. Desuden er det muligt, at sagsbehandlerne har forskellige vurderinger af kontakten mellem slægtsanbragte og deres forældre og samtidig ikke har et registreringssystem at bygge deres vurdering på.

Når vi undersøger graden af sammenbrud i slægtsanbringelser, støder vi på samme metodologiske "problem" som ved sagsbehandlernes vurdering af, hvor ofte slægtsanbragte børn bevarer kontakten til deres forældre. Det viser sig nemlig, at der også her er stor spredning internt i kommunerne på henholdsvis spørgsmålet

om: ”Hvor ofte slægtsanbringelser bryder sammen i din kommune” (se tabel 4.25) og ”Hvor ofte vil du generelt set vurdere, at der sker sammenbrud i slægtsanbringelser *set i forhold til andre anbringelsesformer*” (se tabel 4.26). Nedenfor i tabel 4.25 og 4.26 er der derfor også taget udgangspunkt i en totaltælling af svarene.

Tabel 4.25

Sagsbehandlerne vurdering af, hvor ofte slægtsanbringelser bryder sammen i deres kommune. Procent.

Sammenbrudsfrekvens	Andel i procent
I langt de fleste sager	0,5
I over halvdelen af sagerne	0,2
I omkring halvdelen af sagerne	0,2
I under halvdelen af sagerne	4,1
I en meget lille del af sagerne	29,4
Ved ikke	65,6

N = 270 børn og unge.

Det viser sig, at mange kommuner vælger at lade tvivlen råde i disse spørgsmål, idet rigtig mange (knap to tredjedele) svarer ’ved ikke’. Samtidig er det interessant, at over en tredjedel af sagsbehandlerne mener, at det er under halvdelen af slægtsanbringelsessagerne, der bryder sammen, mens stort set resten af svarene er ’ved ikke’ (se tabel 4.25). I sig selv bryder slægtsanbringelser således relativt sjældent sammen ifølge sagsbehandlerne besvarelser.

På spørgsmålet om, hvor ofte der generelt sker sammenbrud i slægtsanbringelser, set i forhold til andre anbringelsesformer, svarer kun ca. 2 pct., at slægtsanbringelser ’oftere’ eller ’meget oftere’ bryder sammen set i forhold til andre anbringelsesformer. 27 pct. mener, at slægtsanbringelser bryder ’sjældnere’ eller ’meget sjældnere’ sammen. Dog svarer også her en meget stor del – godt to tredjedele – ’ved ikke’ (se tabel 4.26). Det tyder altså på, at denne undersøgelses resultater er i overensstemmelse med den internationale litteraturs lovprisninger af slægtspleje netop vedrørende en relativt lav sammenbrudsfrekvens. Det skal dog tilføjes, at der ikke er tale om en egentlig optælling af omfanget af sammenbrud i slægtsanbringelser, men alene sagsbehandlerne generelle vurdering af samme med den usikkerhed, det indebærer. Imidlertid er det også interessant at observere den meget store andel ’ved ikke’ svar. Det kunne tyde på, at spørgsmålet om, hvor ofte slægtsanbringelser egentlig bryder sammen, ikke er noget som bliver gjort op i kommunerne, og som derfor ikke er et spørgsmål, som sagsbehandlerne stiller sig selv særlig tit.

Tabel 4.26

Sagsbehandlerens vurdering af, hvor ofte der generelt set sker sammenbrud i slægtsanbringelser, set i forhold til andre anbringelsesformer. Procent

Sammenbrudsfrekvens	Andel i procent
Slægtsanbringelser bryder meget oftere sammen	0,5
Slægtsanbringelser bryder oftere sammen	1,5
Slægtsanbringelser bryder hverken oftere eller sjældnere sammen	10,0
Slægtsanbringelser bryder sjældnere sammen	16,7
Slægtsanbringelser bryder meget sjældnere sammen	10,3
Ved ikke	61,0
I alt	100,0

N = 270 børn og unge.

For at undersøge om der i slægtsplejesammenhæng er grund til at frygte de såkaldte svingdørsproblematikker, har vi afslutningsvis fundet det interessant at undersøge, hvor mange separate anbringelser - det vil sige med mellemliggende hjemgivelser - de enkelte børn har været udsat for i hele deres levetid. Her er det imidlertid kun i 15 pct. af spørgeskemaerne, at der er angivet et svar, hvorfor svarene i tabel 4.27 er behæftede med meget stor usikkerhed. Det viser sig, at der for over halvdelen af børnenes vedkommende har været besluttet 2 anbringelser, mens der for en femtedels vedkommende har været besluttet henholdsvis 1 og 3 separate anbringelser. Kun en lille andel på 3,3 pct. af børnene og de unge har været genstand for 4 anbringelser. Ingen af børnene har været anbragt mere end 4 gange.

Tabel 4.27

Antal separate anbringelser – med mellemliggende hjemgivelse – der er blevet besluttet for det slægtsanbragte barn. Procent.

Antal separate anbringelser	Andel i procent af dem som har besvaret
1	20,5
2	55,7
3	20,5
4	3,3
I alt	100,0

N = 36 børn og unge.

KONKLUSION

Formålet med nærværende pilotundersøgelse af slægtsanbringelser i Danmark har været dobbelt. For det første har det været hensigten at belyse forekomsten af slægtsplaceringer i Danmark. For det andet har meningen været at belyse, hvilke kendetegn der er ved de børn, som er anbragt hos slægtsmedlemmer. Sigtet har derfor været at udarbejde en repræsentativ undersøgelse med fokus på disse forhold, men derimod ikke på effekten af slægtsanbringelser. Vi har dog udvalgte steder sammenlignet nærværende resultater med Socialforskningsinstituttets ”Føløbsundersøgelse af anbragte børn”, ligesom vi har forsøgt at opstille et mål for, hvor godt de slægtsanbragte børn klarer sig.

Baggrunden for vores interesse i at undersøge disse forhold skal dels findes i, at lande, som vi normalt sammenligner os med, har en mere omfattende brug af slægtsanbringelser end os. Dels skyldes vores interesse, at international forskning peger på, at slægtsanbringelser kan opvise bedre resultater inden for særligt bevarelse af kontakt til biologiske forældre samt en mindre sammenbrudsfrekvens end andre anbringelsesformer.

Undersøgelsen er gennemført ved udsendelse af spørgeskemaer til 94 udvalgte kommuner i Danmark, hvor vi har bedt dem besvare ét spørgeskema pr. slægtsanbragt barn. Skemaerne blev sendt til de 60 største kommuner i landet (minus Københavns og Frederiksberg Kommuner), mens de resterende 34 skemaer blev sendt til 34 kommuner, som er repræsentative for de resterende kommuner.

For så vidt angår undersøgelsens første formål – at belyse forekomsten af slægtsanbringelser i Danmark - har det ikke været muligt at fremkomme med et specifikt tal på antallet af slægtsanbringelser. Vi er i stedet kommet frem til et skøn på 5,1 pct. slægtsanbringelser af alle anbringelser i en given kommune. Dette skøn dækker imidlertid over betydelige variationer kommunerne imellem. Også selv om vi inddeler kommunerne i tre grupper efter størrelse, er der betydelige forskelle i an-

delen af slægtsanbragte børn i hver af grupperne. Dog tyder det på, at der er en større tendens til at slægtsanbringe i mindre kommuner, hvilket måske kan forklares med, at man i de mindre kommuner kender hinanden bedre og dermed også de muligheder, der måtte være for anbringelse i slægt/netværk.

Vender vi blikket mod undersøgelsens andet formål – at belyse karakteristika ved de slægtsanbragte børn – har vi igennem hele rapporten fået indblik i en række forhold, hvoraf kun de overordnede resultater skal afdækkes her.

For det første har vi ikke kunnet konstatere nogen signifikant forskel på andelen af henholdsvis drenge og piger i slægtspleje. For så vidt angår de slægtsanbragte børns alder, har vi heller ikke kunnet konstatere nogen entydige forskelle til andre anbragte børn. Dog er der flere 7-14-årige børn i slægtspleje, mens andelen af 15-årige og derover er mindre i slægtsanbringelser end i andre former for anbringelser. Ser vi på varigheden af anbringelsen, kan vi konstatere, at halvdelen af børnene har været anbragt i 3 år eller derover, og halvdelen har været anbragt under 3 år. Hvad angår etnicitet udgør andelen af slægtsanbragte børn, hvor begge forældre har anden etnisk herkomst end dansk, 10,6 pct., hvilket afspejler den generelle befolkningssammensætning.

Endvidere ser det ud til, at problemerne (problembegrundelserne) blandt de slægtsanbragte børn er mindre ”tunge” end i Socialforskningsinstituttets ”Forløbsundersøgelse af anbragte børn”. Der er således færre børn med psykiske problemer og med adfærdsproblemer blandt slægtsanbragte, ligesom der er langt flere blandt de slægtsanbragte, hvor forældrene er ’fraværende fra hjemmet’ på grund af blandt andet udlandsophold eller død. Disse forhold gælder for mestendels også, selv om ”Forløbsundersøgelsen af anbragte børn” – som baserer sig på børn anbragt før det 8. år - sammenlignes med 0-8-årige slægtsanbragte børn. Endelig bundet stort set alle problembegrundelserne til slægtsanbringelserne i forældrerelaterede problemer, mens der er relativt små andele børn med adfærdsproblemer eller (andre) psykiske problemer.

Ser man på forskellen i årsagerne til slægtsanbringelsen mellem drenge og piger, ses det også, at drengene generelt har det lidt sværere og er mere udadreagerende end pigerne. Langt de fleste slægtsanbragte børn er anbragt hos familie på deres mors side, og 63 pct. af dem er anbragt uden søskende, selv om de har søskende.

Endelig har vi også ønsket at få en indikation af, hvor godt de slægtsanbragte børn klarer sig i forhold til børn i andre anbringelsesformer. Dette er de sagsbehandlere, som har udfyldt skemaerne, også blevet bedt om at forholde sig til. Med de metodiske forbehold in mente, som det giver at spørge om dette, har vi kunnet konstatere, at de slægtsanbragte børn vurderes til at klare sig væsentligt bedre udviklings-

mæssigt end børn i andre anbringelsesformer med enslydende problembegrundelse. Imidlertid har vi ikke kunnet konstatere, at hverken køn, alder, etnicitet eller de enkelte problembegrundelser har en signifikant indvirkning på vurderingen.

To andre parametre for hvor godt de slægtsanbragte børn klarer sig, er henholdsvis kontakt til biologiske forældre og sammenbrudsfrekvens, som i udenlandske undersøgelser har vist sig at opvise bedre resultater for slægtsanbragte børn end for børn i andre anbringelsesformer. 60 pct. af alle børnene har besøgskontakt med den ene eller begge biologiske forældre mindst 1 gang hver 14. dag, mens det for drengene gælder, at jo ældre de bliver, jo mindre besøgskontakt har de. 40 pct. af alle de slægtsanbragte børn vurderes til oftere at bevare kontakten til deres biologiske forældre end børn i andre anbringelsesformer. Endelig er også sagsbehandlerne blevet bedt om at svare på, hvor ofte slægtsanbringelser i deres kommune bryder sammen, og det umiddelbare resultat er, at slægtsanbringelser sjældnere bryder sammen end andre typer anbringelsesformer.

Denne mangfoldighed af resultater giver en indikation af, i hvilken retning besvarelsen af en række problemstillinger bevæger sig. Det kunne tyde på, at slægtsanbringelser kun bruges i stærkt begrænset omfang i kommunerne i dag. Når det anvendes, bruges det i stor udstrækning til børn og unge, der har knapt så tunge problemer som børn i andre anbringelsesformer. Dette er sandsynligvis også en del af forklaringen på, at en stor del af de slægtsanbragte børn vurderes til udviklingsmæssigt at klare sig bedre eller meget bedre end børn i andre anbringelsesformer, men vi kan ikke sige det med sikkerhed. Endelig ser det ikke ud til, at der er hverken over- eller underrepræsentation af børn med anden etnisk oprindelse blandt de slægtsanbragte børn.

Imidlertid er undersøgelsen en pilotundersøgelse, og det er i lyset heraf, at konklusionerne skal ses. Der er således behæftet nogle usikkerheder til konklusionerne, så for at få et fyldestgørende billede af slægtsanbringelser i Danmark, er der en række udfordringer, som skal løses.

For det første er der en række statistiske usikkerheder ved denne undersøgelse, som gør, at det er nødvendigt at foretage enten en totaltælling af slægtsanbringelser i Danmark eller i hvert fald udtage en større stikprøve for at få endnu mere valide data. Som nævnt i metodekapitlet gør den begrænsede stikprøve også, at sammenhænge, som umiddelbart synes insignifikante, godt kan være signifikante alligevel. For det andet har vi i denne undersøgelse forsøgt at opstille et mål for, hvordan de slægtsanbragte børn klarer sig, for derigennem at få en pejling af, hvor godt et instrument det er. Men dette mål må ikke forveksles med et egentligt effektmål. Et sådant effektmål kunne være interessant at opstille i et større studie af slægtsanbringelser, ligesom det kunne være yderst relevant at udarbejde en egentlig

forløbsundersøgelse af slægtsanbragte børn. Endelig – for det tredje – mangler vi en masse kvalitativ viden omkring slægtsanbringelser, for eksempel hvornår og særligt hvorfor slægtsanbringelser vælges, når de vælges frem for andre former for anbringelse. Ligeledes – og i sammenhæng med det foregående - er det yderst relevant i senere forskningsprojekter at undersøge, om - og i giver fald hvorfor - der blandt (nogle) sagsbehandlere er modstand mod at anvende slægtsanbringelser

BILAG

Følgende brev og spørgeskema blev sendt ud til de kommunale sagsbehandlere. Antallet af kommuner som modtog skemaet, blev udvidet fra 60 til 94 – jf. metodeafsnittet.

Kommune. nr.

Slægtsplacering af børn anbragt uden for hjemmet

Us. nr. 8761

Marts – April 2004

Dette korte spørgeskema er sendt til ca. 60 kommuner i Danmark som et led i Socialministeriets KABU-projekt. Ønsket er at undersøge omfanget af slægtsanbringelser blandt børn og unge, og hvad der karakteriserer slægtsanbragte børn. Slægtsanbragte børn og unge vil sige børn og unge, som er anbragt uden for eget hjem hos et eller flere familiemedlemmer eller nære venner af familien. De fleste spørgsmål drejer sig derfor om konkrete forhold omkring de slægtsanbragte børn, men til sidst vil vi også spørge dig om din vurdering af få konkrete forhold.

Vi beder dig om at udfylde ét spørgeskema pr. slægtsanbragte barn pr. 31. december 2003 i din kommune. Hvis vi har medsendt for mange spørgeskemaer i forhold til antallet af slægtsanbragte børn i kommunen, kan du smide de overskydende skemaer ud. Har vi medsendt for få skemaer, beder vi dig om at kontakte sekretærene Jette Buntzen (tlf. 33 48 08 81, e-mail: jb@sfi.dk) eller Britha Jensen (tlf. 33 48 08 80, e-mail: bje@sfi.dk) og rekvirere flere.

Din besvarelse og oplysningerne om det enkelte barn vil naturligvis blive behandlet med fuld fortrolighed. Der er ingen i kommunen, som vil få din besvarelse at se, og kommunens navn vil ikke blive oplyst i det arbejdspapir, som vi senere afleverer til KABU-sekretariatet.

Vi håber meget, at du vil bruge en smule tid på at besvare skemaerne og vil gerne allerede nu takke for din hjælp. Du bedes returnere de udfyldte skemaer til Socialforskningsinstituttet i medsendte frankerede svarkuvert.

Med venlig hilsen

Andreas Lindemann
Forskningsassistent

Anne-Dorthe Hestbæk
Seniorforsker

Socialforskningsinstituttet

1. Hvornår er barnet født?

Dag

Måned

År

2. Hvilket køn har barnet?

Dreng 1

Pige 2

3. Hos hvilke(t) slægtsmedlem(er) er barnet anbragt?

Morforældre 1

Farforældre 2

Søskende til mor 3

Søskende til far 4

Anden familie på mors side 5

Anden familie på fars side 6

Nære venner 7

4. Hvornår blev barnet anbragt i den nuværende slægtsanbringelse?

År: Måned:

5. Er barnet slægtsanbragt sammen med søskende?

Nej – barnet har ikke søskende 1

Nej 2

Ja – med en eller flere søskende/halvsøskende 3

6. Har barnet tidligere været anbragt uden for slægten?

Ja 1

Nej 5

Ved ikke 8

Gå til spm. 9

Gå til spm. 9

7. Hvornår blev barnet første gang anbragt uden for hjemmet?

Måned: År:

8. Hvor mange separate anbringelser - dvs. med mellemliggende hjemgivelse – har der været besluttet om barnet i hele dets levetid (inkl. denne nuværende anbringelse)?

Antal separate anbringelser:

9. Hvilken typer anbringelsessteder har barnet boet på, før den aktuelle slægtsanbringelse (gælder uanset om der har været mellemliggende hjemgivelser)?

(Sæt gerne flere krydser)

- 1. Familiepleje uden for slægten 1
- 2. Familiepleje ved anden slægt 1
- 3. Døgninstitution 1
- 4. Socialpædagogisk opholdssted 1
- 5. Kost/efterskole 1
- 6. Andet 1

10. Nedenfor er angivet en række begrundelser, som ofte bruges ved anbringelse af børn uden for hjemmet. Du bedes angive, hvilke problemer, der har været mest medvirkende til barnets nuværende anbringelse.

(Sæt gerne flere krydser)

- 1. Barnets adfærdsproblemer 1
- 2. Barnets psykiske problemer 1
- 3. Barnets skoleproblemer 1
- 4. Barnets fysiske sygdom/handicap 1
- 5. Barnets psykiske udviklingshæmning (intelligensmæssigt retarderet) 1
- 6. Barnets kriminalitet (pågrebet uden for hjemmet i en kriminel handling) 1
- 7. Fysisk mishandling af barnet 1
- 8. Forsømmelse/vanrøgt af barnet 1

Fortsættes

Fortsat

9. Seksuelle overgreb mod barnet 1
10. Opdragelsesproblemer/konflikter barnet – forældre 1
11. Konflikter mellem de voksne i hjemmet, herunder
vold 1
12. Sociale forhold i hjemmet (arbejde, bolig, økonomi) 1
13. Forældres psykiske problemer 1
14. Forældres misbrug 1
15. Forældres kriminalitet 1
16. Forældres fysiske sygdom/handicap 1
17. Forældres psykiske udviklingshæmning
(intelligensmæssigt retarderet) 1
18. Forældre fraværende fra hjemmet (sygdom, død,
forældre bosat i udlandet m.v.) 1
19. Uledsaget flygtningebarn 1
20. Andet 1

Hvis andet, skriv: _____

11. Hvor omfattende vil du vurdere barnets samlede belastninger på grund af ovenstående problemer til at være?

- Meget omfattende 1
- Omfattende 2
- Medium 3
- Begrænsede 4
- Meget begrænsede 5
-

12. Hvor omfattende vil du vurdere barnets samlede belastninger til at være set i forhold til børn i andre anbringelsesformer med nogenlunde enslydende problembegrundelser?

- Meget mere omfattende 1
- Mere omfattende 2
- Hverken mere eller mindre omfattende 3
- Mindre omfattende 4
- Meget mindre omfattende 5
- Ved ikke 8
-

13. Hvilken etnisk baggrund har barnet?

- Begge biologiske forældre har anden etnisk baggrund end dansk 1
- Den ene biologiske forælder har anden etnisk baggrund end dansk 2
- Begge biologiske forældre har dansk baggrund 3
- Den ene/begge biologiske forældres etniske baggrund er uoplyst 4
-

14. Hvor godt vil du samlet set vurdere, at dette slægtsanbragte barn udviklingsmæssigt klarer sig set i forhold til anbragte børn i andre anbringelsesformer med nogenlunde enslydende problembegrundelser?

- Meget bedre 1
- Bedre 2
- Hverken bedre eller dårligere 3
- Dårligere 4
- Meget dårligere 5
-

15. Hvor ofte har det slægtsanbragte barn henholdsvis besøgskontakt og anden kontakt (telefon, e-mail, brev) til den ene eller begge biologiske forældre?

a. Besøgskontakt b. Anden kontakt

Mindst 1 gang om ugen.....	☐ 1	☐ 1
Mindst 1 gang hver 14. dag	☐ 2	☐ 2
Mindst 1 gang om måneden	☐ 3	☐ 2
Mindst 1 gang pr. kvartal	☐ 4	☐ 4
Sjældnere end hvert kvartal	☐ 5	☐ 5
Aldrig/næsten aldrig	☐ 6	☐ 6
-

16. Hvor ofte vil du generelt set vurdere, at slægtsanbragte børn i din kommune bevarer kontakten til deres biologiske forældre set i forhold til børn i andre anbringelsesformer?

Meget oftere	☐ 1
Oftere	☐ 2
Hverken oftere eller sjældnere	☐ 3
Sjældnere	☐ 4
Meget sjældnere	☐ 5
Ved ikke	☐ 8
-

17. Hvor ofte bryder slægtsanbringelser sammen i din kommune?

I langt de fleste sager	☐ 1
I over halvdelen af sagerne	☐ 2
I omkring halvdelen af sagerne	☐ 3
I under halvdelen af sagerne	☐ 4
I en meget lille del af sagerne	☐ 5
Ved ikke	☐ 8

18. Hvor ofte vil du generelt set vurdere, at der sker sammenbrud i slægtsanbringelser set i forhold til andre anbringelsesformer i din kommune?

- Meget oftere 1
- Oftere 2
- Hverken oftere eller sjældnere 3
- Sjældnere 4
- Meget sjældnere 5
- Ved ikke 8

19. Hvor mange børn og unge i din kommune var pr. 31. december 2003 anbragt uden for hjemmet (jf. Servicelovens § 40, stk. 2, nr. 11, § 42 og § 45)?

Antal: børn og unge

20. Hvor mange af disse børn og unge i din kommune var pr. 31. december 2003 anbragt i døgnpleje hos medlemmer af slægten?

Antal: børn og unge

LITTERATUR

Berglind, R. (1956)

Hur går det för fosterbarnen? Berättelse över av Almänna barnhuset verkställd fosterbarnsundersökning. *Sociala Meddelanden*, 493-519.

Berglind, R. (1963)

Hur går det för fosterbarnen - del III. *Sociala Meddelanden*, 53-68.

Berrick, J. D. (1997)

Assessing quality of care in kinship and foster family care. *Family Relations*, 46 (3), 273-280

Broad, B. (2001)

Kinship care: supporting children in placements with extended family and friends. *Adoption & Fostering*, 25, 2, 33-41.

Christoffersen, M. N. (1988)

Familieplejen: En undersøgelse af danske plejefamilier med 0-17-årige plejebørn. København: Socialforskningsinstituttet, rapport 88:11.

Colton, M. & Hellinckx, W. (1994)

Residential and foster care in the European Community: Current trends in policy and practice. *British Journal of Social Work*, 24.

Danmarks Statistik (2003)

Bistand til børn og unge 2002. *Statistiske efterretninger*, 2003:18.

Dubowitz, H. & Feigelman, S. (1993)

A profile of kinship care. *Child Welfare*, 73(2), 153-169.

Egelund, T. & Hestbæk, A.-D. (2003)

Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet. En forskningsoversigt. København: Socialforskningsinstituttet, 03:04.

Egelund, T., Hestbæk, A.-D. & Andersen, D. (2004)

Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995. København: Socialforskningsinstituttet, 04:17.

Ehrle, J. & Green, B. (2002)

Kin and non-kin foster care – findings from a national survey. *Children and Youth Services Review*, 24 (1/2), 15-35.

Flynn, R. (2002)

Research review: kinship foster care. *Child & Family Social Work*, 7, 311-321.

Gleeson, J.P. & O'Donnell, J. (1997)

Understanding the complexity of practice in kinship foster care. *Child Welfare*, 76(6), 801-826.

Green, R. & Berrick, JD. (2002)

Kinship care: an evolving service delivery option. *Children and youth Services Review*, 24 (no. s 1 & 2), 1-14.

Hestbæk, A.-D. (1997)

Når børn og unge anbringes. En undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelsessager. København: Socialforskningsinstituttet 97:6.

Møller, S.N. & Egelund, T. (2004)

Anbringelse af børn og unge udenfor hjemmet hos medlemmer af slægten – erfaringer fra USA. København: Socialforskningsinstituttet, Arbejdsrapport 9: 2004.

Nielsen, F. (2002)

”Som plejeforældrene ser det” – kortlægning og analyse af foranstaltningen ”familiepleje” i Københavns Kommune. København: Københavns Universitet, Institut for Statskundskab.

O’Brien, V. (2000)

Relative Care. A different Type of Foster Care – Implications for Practice. I: *Kelly, G. & Gilligan, R. Issues in Foster Care. Policy, practice and research.* UK: Jessica Kingsley Publishers

Rowe, J., Cain, H, Hundleby, M. & Keane, A. (1984)

Long-term foster care. London: Batsford Academics and Educational in association with British Agencies for Adoption and Fostering.

Scannapieco, M & Jackson, S. (1996)

Kinship Care: the African American response to family preservation. *Social Work* 41 (2).

Scannapieco, M. Hegar, R & McAlpin, C.M. (1997)

Kinship care and foster care: a comparison of characteristics of outcomes. *Families in Society*, 78(5), 480-488.

Skytte, M. (2002)

Anbringelse af etniske minoritetsbørn - om socialarbejders vurderinger og handlinger. Lund: Lund dissertations in social work 11.

Socialstyrelsen (1995)

Sammanbrott i familjehem. Stockholm: Socialstyrelsen.

Terlin-Watt, T. (2001)

Permanency in Kinship. *Children and Youth Services Review*, 23 (2), 111-126.

Vinnerljung, B. (1992)

235 syskon med olika uppväxttöden: en retrospektiv aktstudie: empiriskt grundmaterial för forskningsprojektet "Olika öden - studier av vuxenlivet hos fosterbarn och andra utsatta barn". Lund: Socialhögskolan.

Vinnerljung, B., Sallnäs, M. & Kyhle-Westmark, P.K. (2001)

Sammanbrott vid tonårsplacering: om ungdomar i fosterhem och på institution: en rapport från CUS. Stockholm: Socialstyrelsen, Centrum för utvärdering av socialt arbete.

SLÆGTSANBRINGELSER I DANMARK – EN PILOTUNDERSØGELSE

Afdelingsleder: Ivan Thaulow
Afdelingen for børn, integration og ligestilling

ISSN: 1396-1810
ISBN: 87-7487-769-0

Omslagsillustration: Anthony Redpath/Scanpix
Oplag: 800
Tryk: BookPartnerMedia A/S

© 2004 Socialforskningsinstituttet og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005

Socialforskningsinstituttet
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

Socialforskningsinstituttets publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden. Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver Socialforskningsinstituttets publikationer, bedes sendt til instituttet.

Pris: 60 kr. inkl. moms

SLÆGTSANBRINGELSER I DANMARK

En pilotundersøgelse

Formålet med denne rapport er at øge vores viden om antallet af børn i Danmark, der er anbragt hos slægtninge eller nære venner af familien, samt at indfange en række karakteristika ved slægtsplejeforhold, herunder hvilken slægtsrelation der er tale om, og de slægtsplejeanbragte børns alder, køn, problemtyngde mv.

Sagsbehandlere i knap 100 danske kommuner vurderer, at de slægtsanbragte børn generelt klarer sig bedre udviklingsmæssigt end andre anbragte børn med tilsvarende problemer. De vurderer også, at de slægtsanbragte børn oftere bevarer kontakten til deres forældre. Men slægtsanbragte børn er som udgangspunkt også mindre tungt belastede end andre anbragte børn.

Slægtsanbringelse er desuden mindre udbredt i Danmark, end i de lande vi normalt sammenligner os med, og der er en betydelig forskel på andelen af slægtsanbringelser kommunerne imellem.

